

Open Standaarden en Open Source Software in Nederland

**Een kwantitatief onderzoek naar houding en gedrag van de
Nederlandse overheid in 2004**

in opdracht van het programma OSOSS, het Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties en het Ministerie van Economische Zaken

Eindrapport

Rüdiger Glott, Rishab Ghosh
MERIT, Universiteit Maastricht

Maastricht, december 2004

Samenvatting

Het programma OSOSS heeft een tweede, jaarlijkse meting gedaan naar de houding en het gedrag van de Nederlandse overheid met betrekking tot open standaarden en open source software. De resultaten van het onderzoek laten enerzijds zien dat Nederlandse overheidsorganisaties meer open standaarden en open source software inzetten en in belangrijke mate overtuigd zijn van de mogelijke voordelen. Anderzijds komt naar voren dat er nog steeds belangrijke drempels zijn die ervoor zorgen dat de grote potentie slechts in beperkte mate wordt benut.

Het onderzoeksbureau MERIT, onderdeel van de Universiteit Maastricht, heeft het onderzoek uitgevoerd. Het onderzoek maakte dit jaar deel uit van het Europees project FLOSSPOLs, waarbij een vergelijkbare meting in andere landen van de Europese Unie plaatsvond. In totaal zijn 528 ICT-managers van Nederlandse overheidsorganisaties benaderd, waarvan er 206 hun medewerking verleenden.

Open standaarden bij de overheid

Opvallend is dat de kennis over open standaarden duidelijk is toegenomen ten opzichte van vorig jaar. Open standaarden, zoals XML en HTML, worden door een groter deel van de respondenten correct, dat wil zeggen als 'open', gekwalificeerd. Aan de andere kant laten ook meer respondenten zien te weten dat standaarden zoals PDF en DOC gesloten zijn. Toch zijn er nog verschillende standaarden, zoals PNG, die door een groot gedeelte van de respondenten niet als zijnde open worden herkend.

Naast de kennis is ook het gebruik van open standaarden gestegen. Meer dan tweederde van de respondenten die vorig jaar aangaf in het geheel niet gebruik te maken van open standaarden, geeft nu aan wel open standaarden in te zetten. De drie meest gebruikte open standaarden zijn HTML, POP3/IMAP en XML. Het OpenOffice.org formaat wordt door ongeveer 17% van de

respondenten gebruikt. De gesloten standaarden DOC en PDF nemen nog steeds een dominante positie in gezien de gebruikspercentages van ruim boven de 90%.

Het merendeel van de respondenten staat positief tegenover open standaarden en ziet voordelen zoals verbetering van de uitwisselbaarheid van data en leveranciersafhankelijkheid. Toch ervaart men serieuze drempels bij het toepassen van open standaarden. Veel ondervraagden geven bijvoorbeeld aan dat zij lang niet altijd zeker zijn of een standaard open is. Daarnaast geven veel respondenten aan dat softwareproducenten open standaarden niet implementeren in hun softwareproducten en dat het moeilijk is om te controleren of een open standaard correct is geïmplementeerd.

Open source software bij de overheid

Open source software wordt door overheidsorganisaties met name op servers ingezet. Open source besturingssystemen vormen vrijwel nooit de basis van de ICT-infrastructuur. Windows is leidend, maar ook Unix en Netware worden vaak als basis ingezet door overheidsorganisaties. Het gebruik van open source software op de dekstop is marginaal. Het valt op dat meer dan de helft (54%) van de overheidsorganisaties aangeeft tenminste één open source pakket in te zetten. Dit is een stijging ten opzichte van vorig jaar (50%). Het gebruikspercentage van vrijwel alle bekende open source producten, zoals Linux, Apache en OpenOffice.org, is licht gestegen.

Het overgrote deel van de ondervraagden geeft aan het aandeel open source software binnen de organisatie uit te willen breiden. Slechts 18% maakt duidelijk dat niet te willen doen. In dit kader is het opmerkelijk dat slechts een klein deel van de ondervraagden aangeeft pilots te doen met open source software. Veel respondenten zeggen liever te volgen dan de eerste te zijn met het inzetten van open source software. Daarnaast ziet een groot deel van de ondervraagden de opleidingskosten en het gebrek aan ondersteuning als belangrijke drempels. Met name het voordeel van aanpasbaarheid van open source software wordt hoog gewaardeerd. Daarnaast

geven de ondervraagde ICT-managers aan de prijs van de software zeer belangrijk te vinden. Gemiddeld gaat 28% van het ICT-budget binnen de overheid op aan licentiekosten. Het aandeel is licht gegroeid ten opzichte van vorig jaar. Meer dan tweederde van de ondervraagden vindt de licentiekosten te hoog, en een zelfde deel geeft aan zich te afhankelijk te voelen van softwareleveranciers.

Mogelijk voordelen van open source software worden eerder onderkend door gebruikers dan door niet-gebruikers, terwijl nadelen van open source software sterker leven onder niet-gebruikers. “Onbekend maakt onbemind”, één van de conclusies van vorig jaar, blijkt ook in 2004 opgang te doen.

Een significant deel (12%) van de organisatie geeft aan over software te beschikken waarvan het interessant zou zijn om die als open source software met anderen te delen. Een klein gedeelte van de respondenten heeft inmiddels zelf bijgedragen aan open source projecten (6%).

Rol van programma OSOSS

Het programma OSOSS, dat begin 2003 is gestart en loopt tot en met 2005, heeft een naambekendheid van meer dan 50% onder de respondenten. In het algemeen wordt het programma met een ruime zeven gewaardeerd. Vooral de website en de best practices vallen bij de ondervraagden in de smaak. De meer specialistische instrumenten, zoals CANOS en het uitwisselplatform, scoren duidelijk minder. Een groot gedeelte van de ICT-managers geeft aan behoefte te hebben aan een expertisecentrum op het gebied van zowel open standaarden als open source software na 2005.

Inhoud

Samenvatting	2
Inhoud.....	5
Tabellen en Grafieken	6
1. Doel van de Studie en Methodologie.....	8
1.1. Uitvoering	8
1.2. Doelgroep	9
1.3. Vragenlijst	9
2. Structuur van het rapport	11
3. Respons en Structuur van de Steekproef.....	11
4. IT afdelingen in Nederlandse Overheidsorganisaties – Geselecteerde Kenmerken	12
4.1. Grootte van de afdeling en werkgebied	12
4.2. IT en software budgetten	14
4.3. Aankoop van software, relatie met softwareleveranciers en onderhoud van software.....	16
5. Gebruik van en houding ten aanzien van Open Source Software	20
6. Gebruik en standpunten met betrekking tot “Open Standaarden”	35
7. Bekendheid met het Programma OSOSS	44
8. De Rol van de Overheid in open standaarden en open source software.....	51
9. Conclusies	55
Vragenlijst 1- meting.....	58

Tabellen en Grafieken

Tabel 1: Structuur van Respons op OSOSS-1-meting	11
Tabel 2: Kenmerken van de IT Afdelingen	13
Tabel 3: Aandeel van uitgaven voor Softwarelicenties in het algemene IT budget 2004 en 2003	16
Tabel 4: Belangrijke groepen bij aankoopbeslissingen van software	18
Tabel 5: Aantal Verkopers / Leveranciers van wie de organisatie meestal haar software koopt.....	19
Tabel 6: open source software-gebruik in de 1-meting en in de 0-meting	22
Grafiek 1: open source software-gebruik aan de hand van het aantal werknemers op de IT afdeling.....	22
Tabel 7: Type organisatie per intensiteit van open source software gebruik	24
Tabel 8: Aantal werknemers op de IT afdeling naar intensiteit van open source softwaregebruik	24
Grafiek 2: Relevantie van verschillende open source software Systemen in de overheid	25
Grafiek 3: Besturingssystemen die in de Nederlandse overheid worden gebruikt	26
Tabel 9: Visie op de Voordelen van open source software	30
Tabel 10: Visie op de Nadelen van “Opens Source Software”	30
Tabel 11: Voordelen en nadelen van Open Source Software – Gemiddelde Waarden en Standaard Afwijkingen.....	32
Tabel 12: Voordelen en Nadelen van “Open Source” in de Perceptie van “Open Source” Gebruikers en Niet-gebruikers	33
Tabel 13: Verondersteld Kenmerk van “Software Standaarden”	36
Tabel 14: Gebruik van “Software Standaarden” in de “Ondervraagden” Organisaties	38
Tabel 15: Gebruik van “Software Standaarden” in de Ondervraagden’ Organisaties – 0-meting en 1-meting vergeleken.....	39
Tabel 16: Opvattingen ten aanzien van Voordelen en Nadelen van “Open Standaarden”	40
Tabel 17: Voordelen en Nadelen van “Open Standaarden” – Gemiddelde Waarden en Standaard Afwijkingen.....	41
Tabel 18: Belemmeringen voor “Open Standaarden”	42
Tabel 19: Belemmeringen voor “Open Standards” – Gemiddelde Waarde en Standaard Afwijking.....	43
Tabel 20: Bekend met het Programma OSOSS	45

Tabel 21: Bekendheid met het OSOSS Programma door Gebruikers en Niet-gebruikers van “Open Source” – Gemiddelde Waarden en Standaard Afwijkingen.....	47
Tabel 22: Beoordeling van het Programma OSOSS.....	48
Tabel 23: Beoordeling van het Programma OSOSS door diegenen die een goede kennis bezitten van het Programma in het algemeen	49
Tabel 24: Beoordeling van het Programma OSOSS door Gebruikers en Niet-gebruikers van “Open Source”	50
Tabel 25: Overheidsactiviteiten op het Gebied van Open Standaarden.....	51
Tabel 26: Overheidsactiviteiten op het Gebied van “Open Source” Software	52
Tabel 27: Belang van Expertise Centra inzake “Open Standaarden” en “Open Source” Software	54

1. Doel van de Studie en Methodologie

Deze studie is opgezet in opdracht van het Programma OSOSS (Open Standaarden en Open Source Software voor de overheid). Het programma wordt uitgevoerd door ICTU in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse en Koninklijke Relaties en het Ministerie van Economische Zaken. De doelstelling van het Programma OSOSS is de overheid te stimuleren tot het gebruik van open standaarden (OS) binnen hun ICT systemen, en deze organisaties te informeren over de mogelijkheden van open source software (OSS). Dit onderzoek (OSOSS-1-meting) is een vervolg op het onderzoek uit 2003 over het gebruik van en de houding tegenover open standaarden en open source software in de Nederlandse overheid (OSOSS-0-meting, april 2003).¹ Het doel was na te gaan in welke mate de situatie in de Nederlandse overheid het afgelopen jaar is veranderd, en een dieper inzicht te krijgen in aspecten die belangrijk zijn met betrekking tot de doestellingen en toekomstige activiteiten van het Programma OSOSS.

In tegenstelling tot de 0-meting, is de enquête van de 1-meting opgenomen binnen een groter Europees project, te weten FLOSSPOLS (Free/Libre en Open Source Software – Policy Support)² dat wordt geleid door het MERIT instituut. Het FLOSSPOLS-project omvat een onderzoek naar het gebruik van open source software door lokale regeringen verspreid over 12 Europese landen. Het project wordt gesteund door het “Sixth Framework Programme for Information Society Technologies” van de Europese Unie.

1.1. Uitvoering

Het project werd gestart op 16 augustus en beëindigd op 22 november 2004. De enquête vond plaats tussen 28 september en 27 oktober.

¹ Zie Ghosh & Glott, 2003.

² Zie <http://flosspols.org/>

1.2. Doelgroep

De studie richtte zich tot ICT-managers van 528 organisaties op rijks, provinciaal en gemeentelijk niveau, evenals op het niveau van waterschappen, publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties en zelfstandige bestuursorganen (ZBO's).³ De projectperiode eindigde op 22 november 2004.

1.3. Vragenlijst

De vragenlijst die voor de 1-meting werd gebruikt, komt in grote mate overeen met deze voor de 0-meting in 2003. De vragen werden opgesteld in nauwe samenwerking met de adviesraad van het programma OSOSS. Globaal gezien bevat de vragenlijst, die in de bijlage is opgenomen, vier verschillende thema's:

1. Algemene informatie over de onderzochte organisaties:

- grootte van de IT afdeling;
- IT-infrastructuur van de organisatie;
- IT en software budget voor 2004;
- besluitvorming inzake aankoop van software;
- structuur van softwarelevering;
- behoefte aan aanpassing van de software en gebruik van externe consultants.

2. Open Source Software:

- gebruik van open source software systemen binnen de organisatie;

³ De categorieën die we gebruiken zijn overeenkomstig de categorieën zoals beschreven in de Staatsalmanak voor het Koninkrijk der Nederlanden 2004 (Sdu Uitgevers, Den Haag, 2003). Publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties zijn bijvoorbeeld organisaties zoals de Sociaal-economische Raad, diverse bedrijfsschappen en productschappen. Samenwerkingsorganen zijn organisaties die de activiteiten op regionaal niveau coördineren. Deze activiteiten vallen buiten de bevoegdheden van het gemeentelijk of provinciaal bestuur. Enkele voorbeelden van Samenwerkingsorganen zijn het Openbaar Lichaam Eems-Dollard Regio of de Milieuvadvisiedienst Noord-Friesland. Waterschappen zijn organisaties die de toelevering van water en dergelijke op regionaal niveau coördineren. Zelfstandige bestuursorganen zijn organisaties die toezien op verschillende politieke, culturele of economische aspecten van het openbaar leven in Nederland zoals de LSOP Politie onderwijs- en kenniscentrum of de Stichting Ontwikkeling- en Saneringsfonds voor de Landbouw. Volgens de Staatsalmanak 2004 is elke ZBO ondergebracht in een ministerie.

Opmerking: Bovenstaande voorbeelden zijn willekeurig uit Staatsalmanak voor het Koninkrijk der Nederlanden 2004 genomen, en hebben dus niet noodzakelijkerwijs aan het OSOSS onderzoek meegewerkt.

- meningen met betrekking tot voor- en nadelen van open source software in vergelijking met “closed source software” (d.w.z. mogelijkheden en belemmeringen om het gebruik van OSS binnen overheidsorganisaties uit te breiden);
- algemene houding ten opzichte van een toekomstige uitbreiding van open source software;
- Eventuele eigen bijdrage van overheidsorganisaties aan OSS-projecten.

3. Open standaarden:

- De mate waarin de ICT-managers op de hoogte zijn van open en gesloten standaarden;
- gebruik van open standaarden binnen de organisatie;
- meningen met betrekking tot voor- en nadelen van open standaarden in vergelijking met gesloten standaarden (d.w.z. mogelijkheden en belemmeringen om het gebruik van OS binnen overheidsorganisaties uit te breiden).

4. Programma OSOSS:

- kennis van het Programma OSOSS;
- visie op de rol van de overheid inzake gebruik van open standaarden en open source software binnen overheidsorganisaties,
- het belang van verschillende mogelijke activiteiten door de overheid ter promotie van open standaarden en open source software.

Daarnaast werd de ondervraagden gevraagd of ze bereid zouden zijn om, bij wijze van een “best practice” voorbeeld, mee te werken aan het programma OSOSS en aan de “Open Source Observatory” van de Europese Commissie⁴.

⁴ MERIT verzorgt de Open Source Observatory. Zie <http://europa.eu.int/ida/oso/>

2. Structuur van het rapport

De hoofdstukken die we in dit rapport zullen behandelen, volgen ongeveer de structuur van de vragenlijst, maar we staan voornamelijk stil bij thema's 2 tot 4: we beginnen met een overzicht van de steekproeven en de respons binnen het onderzoek, waarna gebruik en houding ten aanzien van open source software en open standaarden binnen de Nederlandse overheid worden voorgesteld en besproken. De laatste sectie behandelt het programma OSOSS zelf, de verwachtingen van IT-managers t.a.v. de overheid en de toekomstperspectieven van het Programma OSOSS inzake het geplande onderzoekscentrum voor open standaarden en open source software.

3. Respons en Structuur van de Steekproef

Op 28 oktober hadden 206 van de 528 personen die we voor de 1-meting benaderden op de vragenlijst gereageerd, wat overeenkomt met een respons van 39,2 procent.⁵ Dit is een duidelijke verbetering ten opzichte van het responsepercentage van de 0-meting dat 24,3% bedroeg. Tabel 1 geeft de structuur weer van de ondervraagden. Ministeries & ZBO's zijn goed voor ongeveer één vijfde van de ondervraagden, provinciale-overheden en regionale samenwerkingsorganen voor 9,2 procent.

⁵ Vergeleken met een totale populatie van 796 organisaties, zoals uit de 0-meting bleek, mogen we stellen dat de respons op de 1-meting 26% van de totale populatie bedraagt.

In de volgende sectie, waarin de karakteristieken van de IT afdelingen van de ondervraagde organisaties worden toegelicht, gaan we in detail in op de structuur van de steekproef.

Tabel 2: Structuur van Respons op OSOSS-1-meting

n = 206	Procent
Gemeenten	65,0
Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisaties	0,5
Provincies & Samenwerkingsorganen	9,2
Waterschappen	3,9
ZBOs	16,5
Ministeries	4,9
Totaal	100,0

4. IT afdelingen in Nederlandse Overheidsorganisaties – Geselecteerde

Kenmerken

4.1. Grootte van de afdeling en werkgebied

In de 0-meting van 2003 stelden we vast dat het aantal werknemers binnen de IT- afdelingen van de ondervraagde organisaties schommelde tussen 1 en 115. Vanwege het feit dat enkele grote organisaties niet deelnamen aan de 0-meting, maar wel aan de 1-meting is het maximum aantal werknemers binnen de IT afdelingen gestegen tot 375. 24,2 procent van de ondervraagden gaf aan dat hun IT afdeling uit 1 of 2 werknemers bestaat (2003: 29%), 37,2 procent stellen drie tot vijf personen in de IT afdeling te werk (2003: 37,5%) en 38,6 procent (2003: 33,5%) hebben méér dan vijf IT-ers in dienst (zie tabel 2).⁶

⁶ Een ander gevolg van de gewijzigde grootte van de steekproef komt tot uiting in het feit dat gemiddelde waarden en standaardafwijkingen tussen 2003 en 2004 behoorlijk zijn toegenomen. Niettemin kan een

Ondanks het feit dat kleine en middelgrote IT afdelingen nog steeds overheersen, veranderde het gemiddeld aantal werknemers per IT department van 9,6 in 2003 tot 15,5 in 2004. De hoge waarde van de standaardafwijking geeft de mate waarin de afdelingen in grootte uiteenlopen weer.

Tabel 2: Kenmerken van de IT Afdelingen

Aantal ...								
Werknemers in IT afdeling			PCs (inclusief laptops) in Organisatie			Servers in Organisatie		
Procent			Procent			Procent		
	0-meting	1-meting		0-meting	1-meting		0-meting	1-meting
Totaal	100,0	100,0	Total	100,0	100,0	Total	100,0	100,0
1 - 2	29,0	24,1	1 - 30	8,9	9,4	0 - 3	23,3	16
3 - 4	37,5 (3-5 werkn.)	29,1	31 - 50	11,7	5,4	4 - 5	27,3	15,5
5 - 10	33,5 (6-115 werknemers)	19,1	51 - 100	21,2	25,2	6 - 8	21,6 (6-10 servers)	21
11 - 30		17,6	101 - 150	16,2	12,9	9 - 20	27,8 (11-300 servers)	25
31 - 375		10,1	151 - 300	14,0	14,9	21 - 1000		22,5
			301 - 1000	19,6	20,3			
			1001 - 17000	8,4 (tot en met 6500 PCs)	11,9			
Mean:	9,6	15,54			362,0	611,4		
Std. Dev.	15,91	39,99			699,4	1694,2		
Mode:	3	3			50 / 60	100		
Gemiddeld aantal PCs (inclusief laptops) per persoon in IT afdeling:							37,7	39,3
Gemiddeld aantal servers per persoon in IT afdeling:							1,4	2,0

De resultaten inzake het aantal PC's (inclusief laptops) en servers binnen de organisaties van de 1-meting zijn vergelijkbaar met de resultaten inzake het aantal werknemers. Wat betreft het aantal PC's en laptops, bemerken we in de huidige steekproef een kleiner aandeel organisaties met 31 - 50 PC's en 101 - 150 PC's. Anderzijds zien we ook dat het aandeel organisaties met 51 - 100 PC's en méér dan 300 PC's is toegenomen. Gemiddeld beschikt iedere organisatie, die de enquête heeft beantwoord, over 611 PC's, wat veel hoger ligt dan het cijfer van de 0-meting (362). Dit is,

dergelijk effect op de moduswaarde (de waarde die van alle waarden die de grootte van de IT afdeling of organisatie weergeven, het meest voorkomt) enkel waargenomen worden bij het aantal PC's en laptops, die toegenomen zijn van 50 á 60 in 2003 tot 100 in 2004.

evenals de toegenomen gemiddelde grootte van de IT-afdeling, een gevolg van het feit dat meer grote organisaties hebben deelgenomen aan de 1-meting.

We kunnen vaststellen dat het gemiddeld aantal PC's en laptops dat door één werknemer van de ondervraagde IT afdeling bediend wordt, groter (39,3) is dan in 2003 (37,7). Wat betreft het aantal servers in de organisatie, stellen we een kleiner aandeel organisaties met slechts 0 - 10 servers in de 1-meting vast dan in de 0-meting. Anderzijds is het aandeel organisaties met méér dan 10 servers hoger in de 1-meting steekproef dan in de 0-meting steekproef.

We kunnen besluiten dat de samenstelling van de ondervraagden van de 1-meting anders is dan deze van de 0-meting vanwege een lager aandeel middelgrote IT afdelingen en vanwege een duidelijk groter aandeel grote IT afdelingen met duizenden PC's en honderden servers.

4.2. IT en software budgetten

Slechts 61 ondervraagden hebben aangegeven wat hun IT budget was.⁷ Het IT budget liep uiteen van € 10.000 tot € 21.000.000. Het gemiddelde jaarlijks IT budget van de organisaties van de 1-meting steekproef bedraagt € 1.175.001, terwijl de standaardafwijking bepaald is op € 2.854.823 (modus: € 200.000 en € 400.000). Aldus blijkt het gemiddeld jaarlijks IT budget in 2004 dubbel zo groot te zijn als in 2003 (€ 621.772). Gezien de lage respons en de uiteenlopende bedragen die de ondervraagden in kwestie hebben vermeld, zijn we niet in staat om een wezenlijk patroon te herkennen.

Het aandeel van de uitgaven voor licenties in het algemene IT budget werd door 99 ondervraagden meegedeeld en varieert van 0 procent tot 80 procent. Het gemiddelde aandeel van de uitgaven voor softwarelicenties in het totale IT budget voor 2004 komt neer op 28%

⁷ 92 ondervraagden gaven het antwoord "budget onbekend", 25 noemden waarden die moeilijk te interpreteren waren (zoals de waarde "85") en 28 anderen lieten de vraag onbeantwoord.

(standaardafwijking: 19,3, modus: 20). In 2003 was het gemiddelde aandeel van uitgaven voor licenties in het totale IT budget 25,5 procent.

Men zou verwachten dat het aandeel van de uitgaven voor licenties hoger is wanneer we te maken hebben met een klein IT budget. Gegeven het feit dat grote organisaties met enorme IT budgetten in de steekproef van 2004 beter vertegenwoordigd zijn dan in de steekproef van 2003, verwachten we daarom een toename van het aantal organisaties dat relatief gezien minder uitgeeft aan licenties en een afname van het aantal organisaties dat een groot deel van hun IT budget uitgeeft aan licenties. Terwijl de eerste hypothese bevestigd werd door onze resultaten, valt het op dat het aantal ondervraagden die aangeven dat ze 31 á 50 procent van hun budget uitgeven aan licenties groter is dan in de 0-metting (zie tabel 3). Anderzijds bemerken we ook dat het aandeel van diegenen die méér dan 50% van het algemene IT budget opsouperen aan licenties gelijk is gebleven. Verder onderzoek heeft aangetoond dat wanneer het aandeel van de uitgaven voor licenties méér dan 50% bedraagt, dit meestal organisaties met een gemiddeld algemeen IT budget betreft (tussen € 200.000 en € 500.000). Echter, vanwege de asymmetrische verspreiding van de waarden van de variabelen die we hier in beschouwing namen (IT budget enerzijds en aandeel van de softwarelicenties anderzijds), is deze correlatie statistisch gezien niet significant.

Tabel 3: Aandeel van uitgaven voor Softwarelicenties in het algemene IT budget 2004 en 2003

Aandeel licenties van totaal IT budget	0-meting	1-meting
0 - 10% van het totaal IT budget	13,9	23,2
11 - 20% van het totaal IT budget	29,2	26,3
21 - 30% van het totaal IT budget	29,2	20,2
31 - 50% van het totaal IT budget	16,6	19,2
meer dan 50% van het totaal IT budget	11,2	11,1

Het percentage ondervraagden dat vindt dat er te veel van hun algemene IT budget opgebruikt wordt voor licenties, nam aanzienlijk toe van 53,2 procent in de 0-meting tot 67,2 procent in de 1-meting. Dienovereenkomstig daalde het percentage ondervraagden dat het aandeel van uitgaven voor licenties in hun algemene IT budget als redelijk beschouwt van 47 procent tot 33 procent. We leiden hieruit af dat de kostendruk, voortkomend uit de vergoedingen die dienen te worden betaald voor eigendomsrechten van software, duidelijk is gestegen.

Desondanks, leidt het toegenomen kostenbesef van de IT managers met betrekking tot softwarelicenties niet tot de overtuiging dat het noodzakelijk zou zijn het softwarebudget van de organisatie gedurende de komende twee jaar te verminderen. Slechts 55,3 procent (2003:64 procent) vindt dit wel noodzakelijk.

4.3. Aankoop van software, relatie met softwareleveranciers en onderhoud van software

Ondanks de wijdverbreide opvatting dat software meestal tezamen met de hardware wordt aangeschaft, gaat dit slechts voor 9,8 procent van de ondervraagden van de 1-meting (2003: 13 procent) op. Daartegenover staat dat 62 procent (2003: 54 procent) aangeeft software afzonderlijk van hardware te kopen. 28 procent koopt software even zo vaak met als zonder de hardware.

Om inzicht te krijgen in de beweegredenen tot aankoop van software, stelden we de ondervraagden enkele vragen omtrent het besluitvormingsproces en de procedures die ze volgen bij deze beslissingen.

Eén vierde van de ondervraagden verklaarde dat ze het belangrijker vindt dat de nieuw aan te kopen software compatibel is met de software van dezelfde productfamilie (d.w.z. software van dezelfde verkoper en / of software die enkel met de softwareproducten van de verkoper kan worden gebruikt) die ze reeds in hun organisatie aanwenden. Een overgrote meerderheid van 68,4 procent vindt het hoe dan ook belangrijker dat nieuw aan te kopen software compatibel is met software van andere / verschillende verkopers. Ongeveer zes procent heeft aangegeven geen uitgesproken voorkeur te hebben voor één van bovenstaande aspecten.

Deze vraag is opzettelijk aan de vragenlijst toegevoegd om zo de "reële" interesse van de ondervraagden voor open standaarden te peilen, aangezien directe vragen omtrent open standaarden kunnen misleiden (ondervraagden hebben het gevoel dat ze het "correcte" antwoord moeten geven). Hoewel we een indirecte vraag stelden, lijkt dit resultaat een verklaring ten gunste van open standaarden in de praktijk.⁸

Terwijl de 0-meting aantoonde dat de ondervraagden in kwestie de IT manager de meest geschikte persoon vonden om te besluiten over aankoop van software, gevolgd door "anderen" en "gebruikers", geeft tabel 4 duidelijk een ander volgorde aan, m.b.t. de respons op de 1-meting.

⁸ Deze vraag was niet in de 0-meting opgenomen. Niettemin onthullen gelijkaardige vragen – zie tabel 6 van het 0-meting rapport – dat interoperabiliteit (d.w.z. de compatibiliteit met software van andere leveranciers/verkopers) minder belangrijk werd bevonden dan compatibiliteit met software die reeds in de organisatie werd aangewend. Hoewel deze vragen en de vragen gesteld in de 1-meting wezenlijk van elkaar verschillen, lijken de resultaten erop te wijzen dat de opvatting dat de interoperabiliteit van software te beschouwen is als een pluspunt voor de IT infrastructuur van de organisatie, is versterkt.

Nu lijkt het senior management de belangrijkste beslissingnemer, gevolgd door IT managers en gebruikers.⁹

Tabel 4: Belangrijke groepen bij aankoopbeslissingen van software

	meest belangrijk	tweede in belangrijkheid
Senior Management*	40,8	20,4
IT Manager	39,3	44,9
Gebruikers	11,2	13,8
Andere	3,1	3,1
Financiële afdeling	1,5	2,6
Externe Consultants	-	2

(n = 196)

* = Hoofd van de afdeling of ander senior management personeel

Het aantal verkopers en leveranciers van wie de ondervraagden hun software kopen, schommelt van 1 tot 200. Gemiddeld heeft elke organisatie 13,3 softwareverkopers / -leveranciers (standaardafwijking: 23,9; modus: 5). In sterke tegenstelling tot de resultaten van de 0-meting, die een sterk overwicht van organisaties die twee of drie en van organisaties die méér dan vijf vaste softwareverkopers / -leveranciers hebben, komt uit de 1-meting de neiging tot een groter aantal verkopers / leveranciers naar voren. De meting geeft eveneens weer dat de ondervraagden in mindere mate op de hoogte zijn van het aantal verkopers / leveranciers die aan de organisatie verbonden zijn, omdat vele ondervraagden verklaarden het exacte aantal verkopers / leveranciers niet te kennen (tabel 5).

⁹ Er moet evenwel op gewezen worden dat de evaluatiemethode bij de 0-meting anders was dan bij de 1-meting. Bij de 0-meting vroegen we de ondervraagden de verschillende groepen te rangschikken volgens hun relatieve belangrijkheid inzake aankoopbeslissingen van software door een "1" toe te kennen aan de belangrijkste, een "2" aan de tweede belangrijkste, een "3" aan de derde belangrijkste groep enzovoort tot en met "6" voor de minst belangrijke groep. Niettemin, zijn de resultaten duidelijk vergelijkbaar met betrekking tot de twee topposities in de rangvolgorde.

Tabel 5: Aantal Verkopers / Leveranciers van wie de organisatie meestal haar software koopt.

	Percentage ondervraagden	
	0-meting n = 181	1-meting n = 206
Aantal	Percent	Percent
1	10,5	4,8
2 - 3	39,2	20,3
4 - 5	11,6	20,3
méér dan 5	33,7	36,7
geen mening	5,0	17,9
Totaal	100,0	100,0

Net als in de 0-meting, vindt twee derde van de ondervraagden (67,8%, vergeleken met 67,3% in 2003) dat ze te afhankelijk zijn van de verkopers / leveranciers.

Het gevoel te afhankelijk te zijn van softwareverkopers / leveranciers is het sterkst aanwezig bij middelgrote IT afdelingen (3 tot 30 werknemers), waar instemming met deze stelling schommelt tussen 70 en 78 procent, terwijl het percentage dat deze stelling beaamt, bij kleine IT afdelingen (1 tot 2 werknemers) en grote IT afdelingen (méér dan 30 werknemers, 52,6 procent instemmend) duidelijk onder het gemiddelde ligt.¹⁰

Het aanpassen van software nadat het geïnstalleerd is, blijkt bij de overheid en aanverwante organisaties in Nederland ingeburgerd te zijn, aangezien 35,9% meldt dat ze dit regelmatig

¹⁰ Dit resultaat is statistisch significant met een 10 procent foutmarge ($p = 0,081$). Grootte van het IT budget en het aandeel van de uitgaven voor softwarelicenties in het IT budget hebben geen significante impact op de gepercipieerde afhankelijk van softwareverkopers / -leveranciers.

moeten doen en 12,1% zegt dit vaak te moeten doen. Slechts 4,4% verklaart software heel vaak na installatie te moeten aanpassen, terwijl 36,4% dit slechts af en toe als nodig beschouwd. 11,2% heeft nog nooit software moeten aanpassen na installatie. Externe onderhoudsdiensten spelen een belangrijke rol bij aanpassingen, aangezien éénderde aangeeft dat ze vaak (18,1%) of heel vaak (12,3%) op dergelijke diensten beroep doen. 31,4% beroept zich regelmatig op deze diensten. Slechts 3,4% heeft ze nog nooit ingeschakeld, 34,8% doet soms beroep op hen.

We stelden vast dat zij die hun software vaak na installatie dienen aan te passen en die heel vaak externe onderhoudsdiensten inschakelen, geneigd zijn om zich te afhankelijk te voelen van de verkopers / leveranciers.¹¹

5. Gebruik van en houding ten aanzien van Open Source Software

In tabel 6 worden het aandeel van open source software-gebruikers en van niet-gebruikers uit de 0-meting en uit de 1-meting met elkaar vergeleken. Bepalend is of binnen de organisatie tenminste “iets” van open source software wordt gebruikt. De cijfers zeggen niets over de mate van gebruik binnen een organisatie; een gebruiker kan dus slechts één open source product gebruiken.

Wanneer we enkel de ondervraagden die zich uitdrukten over hun gebruik of niet-gebruik van open source software in beschouwing nemen, stellen we een daling vast van 84,7 procent tot 56,1 procent (zie tabel 6).

¹¹ Dit resultaat is statistisch significant met een 1 procent foutmarge ($p = 0,005$).

¹² Uitleg: deze respons is niet enkel het resultaat van één vraag ("Gebruikt u open source software systemen binnen uw organisatie?"), maar omvat ook de "JA"-antwoorden van hen die verklaren specifieke open source toepassingen te gebruiken uit de lijst (bijv. Linux of Apache) en van hen die verklaren open source te gebruiken op hun PC, servers, of in modelprojecten, zelfs indien ze niet expliciet, uit onwetendheid, meedelen dat ze open source gebruiken. We kunnen enkel speculeren over de oorzaken van deze onwetendheid en aannemen dat termen zoals “shareware”, “freeware”, en open source software voor

Deze daling is echter misleidend. Zoals de linkerhelft van de tabel illustreert, is de daling het resultaat van het feit dat het aantal ondervraagden die de vraag niet beantwoordden drastisch is afgenomen bij de 1-meting. In de 0-meting beantwoordde 41 procent van de ondervraagden de vragen over het gebruik van open source software niet; in de 1-meting was slechts 3,9 procent van de ondervraagden niet in staat te antwoorden. Om een juiste vergelijking van het gebruik van open source software binnen de Nederlandse overheid en aanverwante organisaties te kunnen maken, is het handig om de volledige steekproef van alle personen die aan de enquête deelnamen in te sluiten.

Nadat rekening is gehouden met het aandeel niet-respons, bemerken we een lichte stijging van het open source software gebruik van 49.8 procent tot 53.9 procent. De daling van de niet-respons is waarschijnlijk het gevolg van een toegenomen bewustzijn en interesse in "open source software" over het afgelopen jaar. In de 0-meting waren, zoals te verwachten, gebruikers van "open source software" eerder geneigd de vraag te beantwoorden dan niet-gebruikers die er mogelijk niet van op de hoogte konden zijn of er niet in geïnteresseerd waren.

De cijfers met betrekking tot gebruik in de 1-meting zijn het resultaat van de 44 procent die verklaren dat ze open source software gebruiken binnen hun organisatie en van de 12 procent die elders in de vragenlijst aangeven een softwaresysteem te gebruiken dat open source software is.¹³ Deze ambiguïteit stelden we eveneens in 2003 vast en geeft aan dat er duidelijk nog een

verschillende soorten software evenals de complexiteit en verscheidenheid van de softwarelicenties de ondervraagden wat dit alles betreft verwarren.

¹³ Uitleg: de respons is dus niet enkel het resultaat van één vraag ("Gebruikt u open source software systemen binnen uw organisatie?"), maar omvat ook de "JA"-antwoorden van hen die verklaren specifieke open source toepassingen te gebruiken uit de lijst (bijv. Linux of Apache) en van hen die verklaren open source te gebruiken op hun PC, servers, of in modelprojecten, zelfs indien ze niet expliciet, uit onwetendheid, meedelen dat ze open source gebruiken. We kunnen enkel speculeren over de oorzaken van deze onwetendheid en aannemen dat termen zoals "shareware", "freeware", en open source software voor verschillende soorten software evenals de complexiteit en verscheidenheid van de softwarelicenties de ondervraagden wat dit alles betreft verwarren.

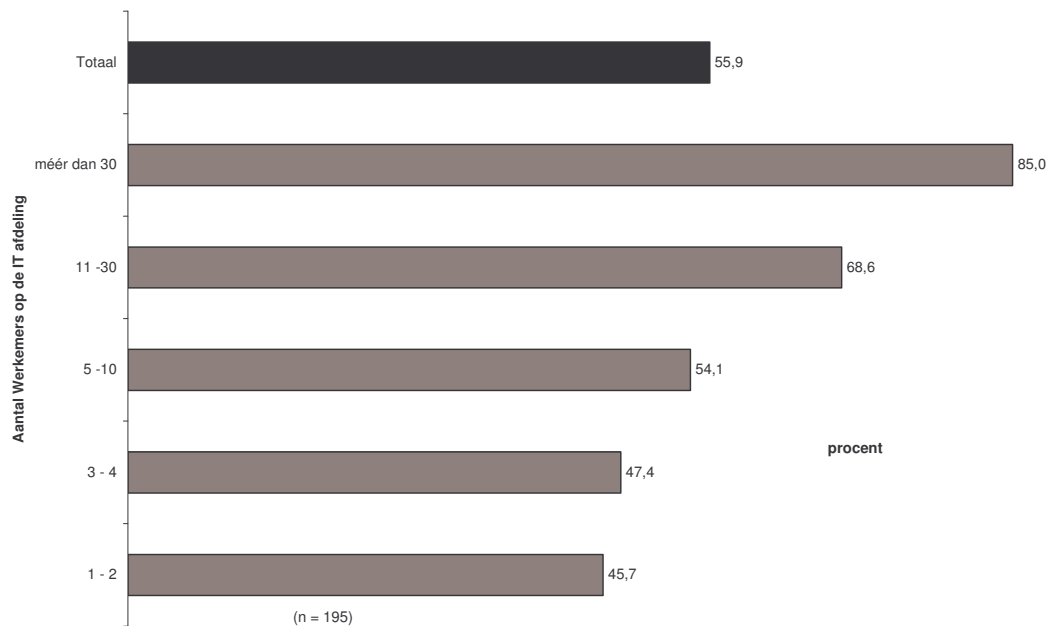
behoorlijke graad van onzekerheid bestaat of een softwaresysteem al dan niet open source software is.

"Gebruikt u Open Source Software systemen binnen uw organisatie?"

	Alle enquête deelnemers		Enkel respondenten van de vraag	
	0-meting n = 277	1-meting n = 206	0-meting n = 163	1-meting n = 198
Ja	49,8	53,9	84,7	56,1
Nee	9,0	42,2	15,3	43,9
Geen antwoord	41,2	3,9	-	-

Tabel 6: Open source software-gebruik in de 1-meting en in de 0-meting

Grafiek 1: Open source software-gebruik aan de hand van het aantal werknemers op de IT-afdeling

(n = 195)
Totaal verschilt van tabel 6 vanwege verschillend aantal ondervraagden! !

p = 0.012; Contingency Coefficient = 0.249

De enquête toont eveneens aan dat het gebruik van "open software" in relatie staat met de grootte van het IT afdeling (grafiek 1).¹⁴ Deze relatie ligt voor de hand: Des te groter een organisatie, des te groter is de kans dat wel ergens "iets" van open source software wordt gebruikt.

Vergelijkbare, significante trends zijn waarneembaar wanneer we het aantal PC's en servers in de organisaties van de ondervraagden beschouwen – hoe groter het aantal PC's / servers, hoe groter het gebruik van open source software.

Daartegenover stelden we vast dat de grootte van het algemene budget geen significante impact heeft op het gebruik of niet-gebruik van "open source software". Zowel organisaties met kleine budgetten (tot € 200,000) als organisaties met grote budgetten (méér dan € 500,000) vertonen in 2004 een gebruik van open source software dat boven het gemiddelde uitstijgt, terwijl organisaties met middelgrote IT budgetten in 2004 "open source software" minder dan gemiddeld blijken te gebruiken.

Het onderzoek naar de impact van het aandeel van het IT budget dat wordt uitgegeven aan softwarelicenties op het gebruik of niet-gebruik van open source software gaf aan dat de organisaties waarin dit aandeel niet boven de 15 procent van het hele budget uitstijgt ertoe neigen meer open source software te gebruiken dan organisaties die een hoger aandeel van hun algemene IT budget aan softwarelicenties uitgeven. Hoewel deze observatie niet bekrachtigd kon worden in significantietests, is het waarschijnlijk dat het kleine aandeel van het totale budget voor licenties eerder kan worden gezien als een gevolg van het gebruik van open source software, dan als de reden tot gebruik.

¹⁴ Omwille van de asymmetrische verspreiding van onze ondervraagden over verschillende types organisaties (zie tabel 1) kunnen we geen significant verschil tussen open source software-gebruik of niet-gebruik bij de afzonderlijke organisaties onderkennen.

Een aanvullende aanpak is het berekenen van de intensiteit van open source software gebruik. Dit is gedaan door het aantal in de organisatie gebruikte open source software systemen op te tellen en door het gebruik van open source software op de desktop en / of servers in aanmerking te nemen. Deze berekening onthulde geen statistisch significante impact van het type organisatie op de intensiteit van het gebruik van open source software. Niettemin kunnen we duidelijk zien dat gemeenten, waterschappen en ministeries over meer "open software" gebruikers beschikken (d.w.z. gebruik van méér dan drie open source software systemen en / of "open source software" vaak op de desktop / op de servers gebruiken), terwijl ZBO's in mindere mate of zelfs geen open source software gebruiken (zie tabel 7).

Tabel 7: Type organisatie per intensiteit van open source software gebruik

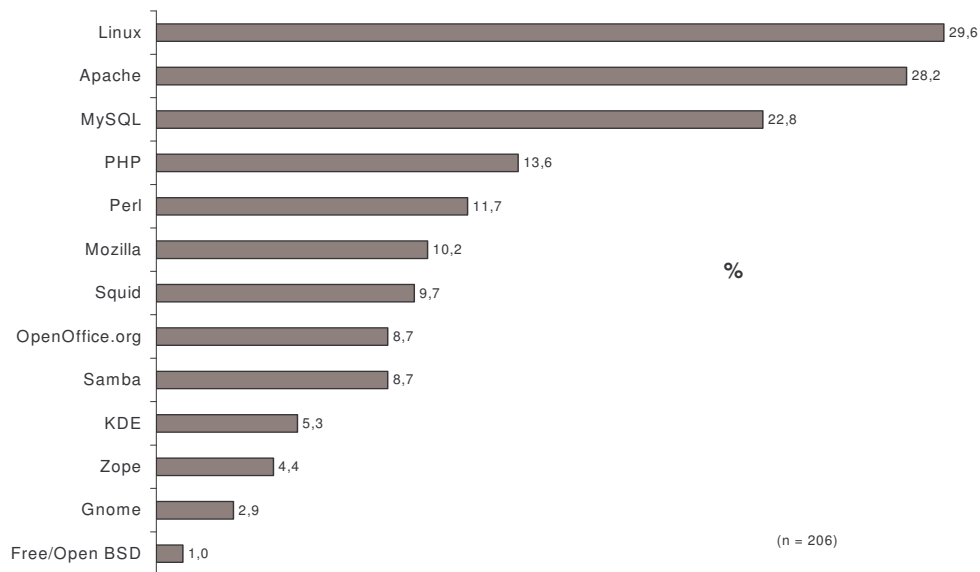
Organisatie	geen OSS gebruik	weinig OSS gebruik	veel OSS gebruik	Totaal
Gemeenten	65.6	61.7	71.9	65.0
Publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties	1.1	-	-	0.5
Provincies & Samenwerkingsorganen	8.6	13.6	-	9.2
Waterschappen	4.3	2.5	6.3	3.9
ZBO's	19.4	14.8	12.5	16.5
Ministeries	1.1	7.4	9.4	4.9
Totaal	100	100	100	100

n = 206

Grafiek 2 geeft de relevantie weer van verschillende open source software systemen die in de Nederlandse overheid worden aangewend. De vergelijking met de 0-meting geeft aan dat, met uitzondering van Samba, het gebruik van alle open source software producten is gestegen. Er vonden geen wijzigingen plaats in de top van deze spreiding, welke nog steeds bestaat uit Linux,

Apache en MySQL. Het gebruik van Zope¹⁵ is ook gestegen, terwijl KDE, Gnome en Free/Open BSD nog steeds amper bekend zijn.^{16/17}

Grafiek 2: Relevantie van verschillende open source software producten bij overheidsorganisaties

De vraag welk besturingssysteem de basis levert voor het IT systeem van de organisatie waar de ondervraagd werkt, bevestigt de dominante positie van het Microsoft besturingssystemen op de markt (zie grafiek 3). Verder onderzoek toonde aan dat 91,5 procent enkel en alleen gesloten, proprietary besturingssystemen gebruiken. Slechts één overheidsorganisatie gebruikte uitsluitend

¹⁵We peilden het gebruik van Zope, MMBase en Typo3.

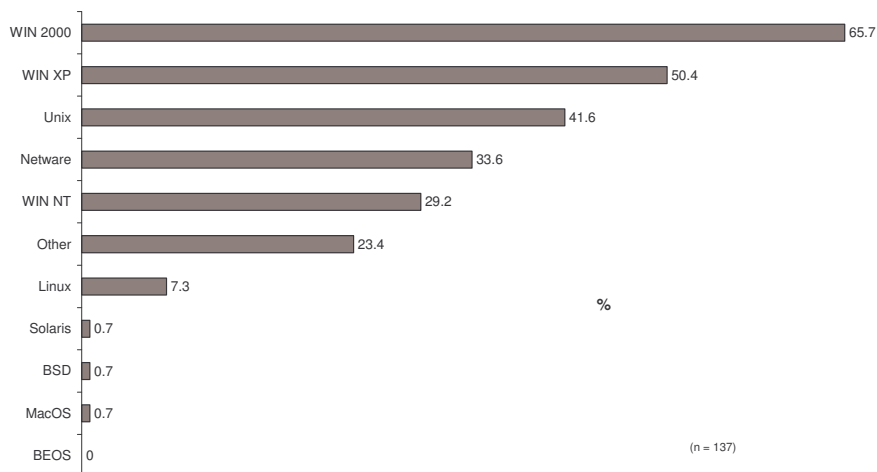
¹⁶Doordat KDE en Gnome de grafische interface user voorzien in de meeste GNU/Linux distributies, is het meer dan waarschijnlijk dat deze studie het gebruik van deze software onderschat; ondervraagden kunnen de mening toegedaan zijn dat de GUI deel uitmaakt van "Linux" en zo niet apart op de vragenlijst vermelden dat ze ook KDE of Gnome gebruiken.

¹⁷Met betrekking tot het gebruik van specifieke open source programma's is het moeilijk vergelijkingen te maken tussen de 0-meting en de 1-meting, omdat tijdens de 0-meting via een bijkomende telefonische enquête navraag werd gedaan naar het gebruik van open source software, zonder te vragen naar het gebruik van specifieke programma's. Tijdens de 1-meting was een bijkomstige telefonische enquête geen vereiste vanwege de hoge respons, zodat alle ondervraagden gevraagd werd te verduidelijken welke open source programma's zij gebruiken.

open source besturingssystemen, en 8 procent gebruikt een gemixte omgeving waarin zowel open source als gesloten besturingssystemen de basis vormen.

Het kleine aandeel van ongeveer 7 procent dat GNU/Linux¹⁸ op de beschouwde markt inneemt, geeft onmiskenbaar de noodzaak aan van een beleid dat doelt op een verhoogd gebruik van open source software binnen de overheid. Aan de andere kant kan de prominente rol van Unix wijzen op een enorme mogelijkheid voor GNU/Linux in de toekomst, aangezien beide systemen technisch gezien op elkaar lijken.¹⁹

Grafiek 3: Besturingssystemen die in de Nederlandse overheid worden gebruikt

Bovenstaande conclusie wordt versterkt door onze bevindingen inzake het belang van open source software gebruik op de desktop van de PC en op de servers. Slechts 1,5 procent van de ondervraagden verklaart dat open source software de gebruikelijke applicatie is op hun desktop

¹⁸ Aangezien Linux zelf de kern is van het besturingssysteem, waarvan ook GNU applicaties deel uitmaken, verwijzen we naar het gehele besturingssysteem als GNU/Linux.

¹⁹ Opmerking: de aandelen van GNU/Linux zoals weergegeven in grafiek 3, komen niet overeen met de aandelen van Linux in grafiek 2 omdat in grafiek 2 de ondervraagden gevraagd werd of zij Linux gebruiken, terwijl in grafiek 3 gevraagd werd of GNU/Linux de basis vormt van hun IT systeem.

PC en een andere 5,1 procent deelt mee dat ze open source software tenminste voor een deel op hun desktop PC gebruiken. Het beeld dat wordt weergegeven aan de server kant is duidelijk afwijkend. Hoewel wederom slechts 1,5 procent van de ondervraagden verklaart open source software als vaak gebruikt systeem op hun servers toe te passen, meldt 32,8 procent dat ze open source software tenminste gedeeltelijk op hun servers gebruiken. 16,8 procent van de ondervraagden zegt dat ze experimenteren met open source software in pilots.

Ondanks het feit dat het werkelijk gebruik van open source software systemen niet veel voorkomt, blijkt er toch een duidelijke vraag naar open source software. 53,4 procent (2003: 45% procent)²⁰ van alle ondervraagden (d.w.z. zowel gebruikers als niet-gebruikers van open source software) verkondigt namelijk dat ze het nuttig vinden om het gebruik van open source software binnen hun organisatie uit te breiden. Terwijl 29 procent van de ondervraagden geen duidelijk standpunt innam of ze een uitbreiding van open source software in hun organisatie nuttig zouden vinden (2003: 19 procent), verklaarde 18 procent (2003: 36 procent) dat ze daarin niet geïnteresseerd waren.

Wanneer we enkel de ondervraagden beschouwen die verklaarden of zij een uitbreiding van het open source software aandeel in hun organisatie nuttig vinden of niet, dan zou 56 procent van hen die momenteel geen open source software aanwenden binnen hun organisatie het nuttig vinden deze softwaresystemen in de toekomst te gebruiken. Vergeleken met het overeenkomstig percentage van slechts 28% in de 0-meting, is deze stijging te beschouwen als een zeer belangrijke indicatie voor de positieve wijziging van de beoordeling en houding ten aanzien van open source software binnen de Nederlandse overheden. Al diegenen die reeds open source

²⁰ Het percentage verwijst naar alle ondervraagden van de 0-meting, d.i. inclusief zij die "Ik weet het niet" antwoordden, terwijl het cijfer van 55,4 procent in het 0-meting rapport enkel verwijst naar zij die antwoorden met "ja" of "nee".

software gebruiken vinden het nuttig het gebruik ervan uit te breiden binnen hun organisatie (89 procent).

Natuurlijk laten deze gegevens het niet toe de ontwikkeling van open source software gebruik voor de komende twee jaar in detail te beoordelen, omdat ze enkel verklaringen van intentie onthullen en het gebruik van open source software op een bepaald moment weergeven. Terwijl het duidelijk is dat het een zeer beperkte meting betreft (omdat het beslissingen met betrekking tot open source software die gemaakt worden zonder enig verband met pilot-experimenten, niet meeneemt), zouden we de huidige frequentie van pilot-experimenten graag willen zien als een waardevolle meter voor de beoordeling van groeimogelijkheden voor open source software binnen de Nederlandse overheid en aanverwante organisaties.

Het gebruik van open source software is in belangrijke mate gestegen. Niettemin, is de groei niet zo groot als men bedenkt wat, zoals uit de meting blijkt, de mogelijkheden zijn van OSS. Om dit potentieel optimaal te benutten zijn meer pilots noodzakelijk en zouden hinderpalen daarbij moeten worden verwijderd.

De ondervraagden die een uitbreiding van open source software binnen hun organisatie nuttig vinden, kiezen slechts enkele componenten van de gesloten software die ze momenteel gebruiken, te vervangen, zoals dit is aangegeven door 43,1 procent vergeleken met slechts 8 procent die verklaart alle gesloten software componenten te willen vervangen door open source software. Interessant daarbij is dat, wanneer we deze groep indelen in gebruikers en niet-gebruikers van open source software, er daaromtrent geen significant verschil is op te merken tussen gebruikers en niet-gebruikers: ongeveer 84 procent van de gebruikers en 88 procent van de niet-gebruikers zouden de bestaande software deels door “open source software” willen vervangen en 16 procent van de gebruikers en 12 procent van de niet-gebruikers zouden het gehele bestaande systeem vervangen.

De positieve bevindingen betreffende een groeiende interesse om open source software in de organisaties uit te breiden, houdt duidelijk weinig verband met de toegangsvoorwaarden tot de broncode die open source software kenmerkt, aangezien slechts 20 procent de mening is toegedaan dat het hebben van toegang een verbetering zou inhouden, terwijl 64 procent dit niet vinden. 16 procent verklaart geen mening hieromtrent te hebben. Evenmin is er in dit opzicht een significant verschil tussen gebruikers en niet-gebruikers.

Wat betreft de voordelen die normaal gezien aan open source software worden toegeschreven – handiger in gebruik, gemakkelijker aan te passen, grotere betrouwbaarheid en compatibiliteit met andere softwaresystemen - leken vele ondervraagden eerder een neutrale positie in te nemen (zie tabel 9). Dit heeft voornamelijk betrekking tot de bruikbaarheid en betrouwbaarheid, twee kenmerken die veelal negatief door de ondervraagden worden beoordeeld. De aantrekkelijkste eigenschap van open source software blijkt de compatibiliteit met merksystemen te zijn, maar gemakkelijke aanpasbaarheid vertoont eveneens een sterke positieve respons.

Tabel 9: Visie op de mogelijke Voordelen van open source software

n = 206	OSS voordelen ...			
	eenvoudiger in gebruik	eenvoudiger aan te passen	grotere betrouwbaarheid	compatibiliteit
Schaal:	Procent			
(1) zeer mee oneens	6,8	2,4	4,9	-
(2) mee oneens	22,3	13,1	21,8	5,3
(3) neutraal	62,6	31,6	62,1	26,7
(4) mee eens	5,8	47,1	7,3	54,4
(5) zeer mee eens	0,5	3,4	1,5	11,2
geen mening	1,9	2,4	2,4	2,4
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0

Wat betreft de nadelen van open source software, is de neiging om een neutrale positie daaromtrent in te nemen nog meer uitgesproken (zie tabel 10). Onze voorgaande bevinding dat de toegankelijkheid tot de broncode niet zozeer als een pluspunt van open source software wordt beschouwd, wordt hier bevestigd. Een andere factor die duidelijk een vlugge en meer uitgebreide verspreiding in de weg staat, betreft het "first mover" probleem, d.w.z de angst dat de organisatie geconfronteerd zal worden met IT systeem problemen en problemen inzake gegevensuitwisseling als het overstapt naar open source software voordat andere soortgelijke organisaties dat doen.

Tabel 10: Visie op de mogelijke Nadelen van “Opens Source Software”

n = 206	OSS nadelen ...			
	toegankelijkheid tot sourcecode is onvoldoende, prijs is ook belangrijk	tekoort aan technische ondersteuning	first mover probleem	duur en kost van training
Schaal:	Procent			
(1) zeer mee oneens	2,4	3,9	6,3	4,4
(2) mee oneens	20,9	25,7	24,8	27,2
(3) neutraal	35,0	46,1	32,5	35,9
(4) mee eens	29,6	17,5	27,7	22,3
(5) zeer mee eens	9,2	3,9	5,3	7,3
geen mening	2,9	2,9	3,4	2,9
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabel 11 geeft een overzicht van onze bevindingen met betrekking tot de voordelen en de nadelen vanuit een ander standpunt. We richten ons op de gemiddelde waarden die aan de verschillende respectievelijke factoren werden toegeschreven waardoor we dus een beeld kunnen vormen van de gemiddelde houding ten aanzien van elke verklaring. Naast de bevestiging en de accentuering van hetgeen we reeds vaststelden, toont het aan dat de spreiding van meningen omtrent de gevraagde punten redelijk klein is, aangezien het over het algemeen schommelt tussen 2 en 4.

Tabel 11: Mogelijke Voordelen en Nadelen van Open Source Software – Gemiddelde Waarden en Standaard Afwijkingen

Voordelen van Open Source Software	Gemiddeld	Std. Afwijking
eenvoudiger in gebruik	2,7	0,7
eenvoudiger aan te passen	3,4	0,9
grotere betrouwbaarheid	2,8	0,7
compatibiliteit	3,7	0,7

Nadelen van Open Source Software	Gemiddeld	Std. Afwijking
toegankelijkheid tot sourcecode is onvoldoende, prijs is ook belangrijk	3,2	1,0
tekoort aan technische ondersteuning	2,9	0,9
first mover probleem	3,0	1,1
duur en kost van training	3,0	1,0

(n = 206)

Verklaring: Volgens de schaal gebruikt in tabel 9 en tabel 10, staan gemiddelde waarden dichtbij 1 voor een sterk meningsverschil, gemiddelde waarden dichtbij 2 voor een meningsverschil, gemiddelde waarden dichtbij 3 voor een neutrale positie, gemiddelde waarden dichtbij 4 voor overeenkomst en gemiddelde waarden dichtbij 5 voor een sterke overeenkomst.

Tabel 12 toont de verschillen tussen gebruikers en niet-gebruikers van open source software vanuit hetzelfde perspectief als tabel 11. Gebruikers van open source software tonen duidelijk meer instemming met de voordelen van open source software vergeleken met niet-gebruikers. Op dezelfde manier tonen niet-gebruikers meer instemming met de nadelen dan de gebruikers. U-tests lieten zien dat gebruikers en niet-gebruikers van open source software significant verschillen

met betrekking tot alle verklaringen omtrent de voordelen van open source software, terwijl het enige significante verschil tussen deze twee groepen met betrekking tot de nadelen van open source software ontstaat bij de uitvoering- en trainingskosten verbonden aan open source software. Dit lijkt te wijzen op een factor van wantrouwen of onzekerheid met betrekking tot de voordelen. Dit en een angstfactor met betrekking tot de kosten verklaren enige terughoudendheid onder de niet-gebruikers om open source software te gebruiken, maar als ze eenmaal de software gebruiken dan is hun ervaring positiever. Publiciteit, aanmoediging van pilots en voorbeeldprojecten, samen met de bewezen kosten voorbeelden, zou deze enigszins negatieve indruk onder de niet-gebruikers van open source kunnen verhelpen.

Tabel 12: Mogelijke Voordelen en Nadelen van “Open Source” in de Perceptie van “Open Source” Gebruikers en Niet-gebruikers

Voordelen van Open Source Software	Open Source Gebruikers		Niet-gebruikers van Open Source	
	Gemiddeld	Std. Afwijking	Gemiddeld	Std. Afwijking
eenvoudiger in gebruik	2,8*	0,7	2,6*	0,7
eenvoudiger aan te passen	3,5**	0,9	3,2**	0,8
grotere betrouwbaarheid	2,9***	0,7	2,6***	0,7
compatibiliteit	3,8**	0,7	3,6**	0,8

Nadelen van Open Source Software	Gemiddeld	Std. Afwijking	Gemiddeld	Std. Afwijking
toegankelijkheid tot sourcecode is onvoldoende, prijs is ook belangrijk	3,2	0,9	3,3	1,0
tekoort aan technische ondersteuning	2,8	0,9	3,0	0,9
first mover probleem	2,9	1,0	3,1	1,1
duur en kost van training	2,8**	1,0	3,3**	1,0

(n = 206)

Verklaring: Volgens de schaal gebruikt in lijst 9 en lijst 10, staan gemiddelde waarden dichtbij 1 voor een sterk meningsverschil, gemiddelde waarden dichtbij 2 voor een meningsverschil, gemiddelde waarden dichtbij 3 voor een neutrale positie, gemiddelde waarden dichtbij 4 voor overeenkomst en gemiddelde waarden dichtbij 5 voor een sterke overeenkomst.

* = p < 0.1 (Mann-Whitney U-test)

** = p < 0.05 (Mann-Whitney U-test)

*** = p < 0.01 (Mann-Whitney U-test)

Eigen inbreng in open source projecten – d.w.z. de voorziening van broncode van software door de organisatie zelf ofwel door contractanten van die organisatie – komt niet veel voor, aangezien slechts 6,1 procent dit meldt. Echter, het aantal overheidsorganisaties in het bezit van software dat gedeeld zou kunnen worden met andere organisaties, is 11,9 procent. Dit is een aanzienlijke hoeveelheid, zeker als men bedenkt dat niet elke overheidsorganisatie eigen software code bezit. Het percentage toont een aanzienlijk potentieel voor uitwisseling van software binnen de overheid.

6. Gebruik en standpunten met betrekking tot “Open Standaarden”

Zoals uit de 0-meting in 2003 is gebleken, is de vraag of een standaard open of gesloten is, moeilijk te beantwoorden, zelfs voor professionele en ervaren IT-Managers. De reden hiervoor is dat er een wijdverbreide ambigüiteit bestond betreffende standaarden en een gebrek aan bewustzijn over de vraag of specifieke standaarden open zijn of niet. Echter, ondertussen zijn de mogelijkheden om informatie over standaarden te verkrijgen en vooral of het een open of een gesloten standaard is, sinds het laatste onderzoek verbeterd. Dit geldt vooral voor Nederland, waar het Programma OSOSS de CANOS website²¹ verzorgt, die zowel een begrijpelijk overzicht als een meer diepgaand inzicht in software standaarden biedt. De Programma OSOSS definieert open standaarden aan de hand van de volgende vijf kenmerken:

1. De standaarden worden op basis van een open beslissingsprocedure (consensus of meerderheidsbeslissing, etc.) vastgesteld;
2. Het beheer van de standaard ligt bij een not-for-profit organisatie die een volledig vrij toetredingsbeleid kent;
3. De standaarden zijn gepubliceerd;
4. De kosten voor het gebruik van de standaard zijn laag en vormen geen drempel voor toegang tot de standaard. Eventueel aanwezig intellectueel eigendom dat aan een open standaard ten grondslag ligt, wordt royalty-free ter beschikking gesteld;
5. Er zijn geen beperkende voorwaarden omtrent het hergebruik van een standaard.

Wij boden de ondervraagden een lijst van 12 software standaarden aan en vroegen hen om te besluiten of ze open of gesloten waren. Tabel 13 illustreert de reactie op deze vraag.

²¹ <http://www.canos.nl>.

Tabel 13: Verondersteld Kenmerk van “Software Standaarden”

Standaard:	Correct antwoord:	Antwoorden:			Fout Ratio*
		Open	Gesloten	Weet niet	
XML	Open	74,8	6,8	18,4	0,1
DOC	Gesloten	12,1	80,1	7,8	0,2
HTML	Open	71,8	13,1	15,1	0,2
XBRL	Open	43,2	13,6	43,2	0,3
PDF	Gesloten	23,3	68,9	7,8	0,3
GIF	Gesloten	31,1	50,5	18,4	0,6
POP3 IMAP	Open	48,1	30,1	21,8	0,6
SSL	Open	46,6	31,6	21,8	0,7
LDAP	Open	34,5	29,6	35,9	0,9
SXW, SXC	Open	27,7	24,3	48,1	0,9
PNG	Open	29,6	26,7	43,7	0,9
MAPI	Gesloten	39,3	33,0	27,7	1,2

* Fout ratio = is het aantal foutieve antwoorden gedeeld door het aantal correcte antwoorden.

(n = 206)

Het correcte antwoord volgens bovenstaande definitie is vermeld in de tweede kolom van tabel 11.²² De standaarden zijn gesorteerd op fout ratio, die het aantal foutieve antwoorden meet, gerelateerd aan het aantal correcte antwoorden. Hoe dichter het fout ratio bij nul komt, hoe minder foutieve antwoorden zijn gegeven. Een fout ratio van “1” geeft aan dat er evenveel correcte als foutieve antwoorden zijn gegeven. Tenslotte, een fout ratio boven “1” geeft aan dat er meer foutieve dan correcte antwoorden zijn gegeven.

²² Een probleem kan verband houden met SXW, SXC, aangezien het OpenOffice.org-file format is gebaseerd op XML en daarom voor een groot deel als open kan worden beschouwd. Het is geaccepteerd als zijnde een open standaard door het gros van de gemeenschap en veel deskundigen, inclusief het IDA-programma van EU. Echter, het OOo-bestandsformaat zelf is mogelijk niet geheel open volgens de definitie van Programma OSOSS aangezien het nog niet geheel voldoet aan alle vijf kenmerken. We hebben ons gehouden aan het advies van Programma OSOSS, die SXW/SXC in het kader van dit onderzoek als open beschouwd, aangezien SUN de Open Office XML data formats heeft voorgesteld aan OASIS en ISO. Daarom kan worden aangenomen dat het formaat binnenkort ook open is volgens de definitie van Programma OSOSS. Voor meer informatie zie: <http://europa.eu.int/ida/en/document/3308/469>.

XML, DOC, HTML en XBRL zijn zeer bekend bij de IT-administrateurs onder de Nederlandse deskundigen. Het meest opvallende resultaat in vergelijking met de 0-meting is duidelijk de aanzienlijke vermindering van inbreng van diegenen die hebben aangegeven dat ze niet wisten of een standaard open of gesloten was. Terwijl in de 0-meting de inbreng van deze groep varieerde tussen 36 en 90 procent, in de 1-meting overschreden ze nooit de 50 procent marge. Daarom moet geconcludeerd worden dat binnen slechts één jaar de herkenning van software standaarden en de kennis of ze open zijn of niet, sterk zijn verbeterd. Dit is waarschijnlijk te danken aan de initiatieven van het Programma OSOSS.

Of een standaard correct of incorrect is herkend schijnt slechts voor een klein deel in verband te staan met de mate van gebruik, aangezien tabel 14 toont dat XML, DOC en HTML op grote schaal zijn gebruikt en meestal correct zijn geplaatst, maar aan de andere kant vinden we ook op grote schaal gebruikte standaarden aan de onderkant van de rangorde, zoals MAPI. Concluderend, kennis van standaarden is redelijk onafhankelijk van hun gebruik, wat leidt tot de vervolgconclusie dat bewustzijnstraining een onontbeerlijke voorwaarde lijkt te zijn. Dit in tegenstelling tot de 0-meting, waar gebruik van de standaarden kennelijk de perceptie inzake het al dan niet open zijn beïnvloedde.

Tabel 14: Gebruik van “Software Standaarden” in de “Ondervraagden” Organisaties

Standaard:	Gebruik			
	veel	zelden	nooit	weet niet
XML	27,7	44,2	9,7	18,4
DOC	90,8	0,5	1,0	7,8
HTML	66,0	17,0	4,4	12,6
XBRL	2,9	18,4	45,6	33,0
PDF	85,4	7,3		7,3
SSL	35,9	32,0	14,1	18,0
POP3 IMAP	62,6	9,7	8,3	19,4
GIF	45,6	36,4	2,4	15,5
SXW, SXC	3,9	13,1	51,0	32,0
PNG	7,3	25,2	35,9	31,6
LDAP	25,7	20,4	23,8	30,1
MAPI	45,6	14,1	15,5	24,8

(n = 206)

Tabel 15 toont, voor wat betreft de standaarden die kunnen worden vergeleken tussen een 0-meting en 1-meting, dat het gebruik van open standaarden gewoonlijk toeneemt met 20 tot 50 procent binnen één jaar. Echter, gezien de sterke onwetendheid inzake open standaarden in 2003, zouden deze resultaten niet moeten worden gezien als een daadwerkelijke toename, maar eerder dat zij een aanzienlijke groei van bewustzijn inzake open standaarden weergeeft.

**Tabel 15: Gebruik van “Software Standaarden” in de Ondervraagden’ Organisaties –
0-meting en 1-meting vergeleken**

Standaard:	Veel gebruikt...		
	0-meting	1-meting	Vershil
XML	5,4	27,7	22,3
DOC	40,4	90,8	50,4
HTML	35,7	66,0	30,3
PDF	31,0	85,4	54,4
SSL	8,3	35,9	27,6
POP3 IMAP	24,5	62,6	38,1
PNG	1,4	7,3	5,9
LDAP	5,4	25,7	20,3

In vergelijking met de opvattingen ten aanzien van open source software, die worden gekenmerkt door een neutrale positie, tonen de opvattingen ten aanzien van open standaarden een evidente tendens aangaande instemming met de meeste verklaringen (zie tabel 16). Dit geldt speciaal voor wat betreft de te verwachten capaciteit om de uitwisseling van gegevens tussen de verschillende organisaties te vergemakkelijken en om de organisatie te bevrijden van hun afhankelijkheid van software verkopers / leveranciers. Echter, voor wat betreft de kosten voor de invoering van open standaarden in de organisatie waar ze werken, tonen de ondervraagden een andere reactie, aangezien ze niet kunnen beslissen of dit werkelijk waar is en daarom naar een neutrale positie neigen.

Tabel 16: Opvattingen ten aanzien van Mogelijke Voordelen en Nadelen van “Open Standaarden”

n = 206	OS voordelen ...				OS nadeel
	uitwisseling van gegevens tussen verschillende organisaties	uitwisseling van gegevens binnen de organisatie	digitale duurzaamheid	onafhankelijkheid van verkopers / leveranciers	kosten van uitvoering
Schaal:	Prozent				
(1) zeer mee oneens	3,4	2,4	2,4	2,4	3,4
(2) mee oneens	11,7	13,6	14,6	8,3	17,5
(3) neutraal	23,8	39,3	30,1	25,2	46,1
(4) mee eens	42,7	30,1	35,9	51,5	26,7
(5) zeer mee eens	16,0	12,1	14,6	10,7	4,4
geen mening	2,4	2,4	2,4	1,9	1,9
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabel 17 illustreert deze resultaten met betrekking tot het gemiddelde en de standaard afwijking van de opvattingen inzake ieder punt. De standaard afwijking toont opnieuw dat de opinies vrij eensluidend zijn.

Tabel 17: Voordelen en Nadelen van “Open Standaarden” – Gemiddelde Waarden en Standaard Afwijkingen

Voordelen van Open Standards	Gemiddeld	Std. afwijking
uitwisseling van gegevens tussen verschillende organisaties	3,6	1,0
uitwisseling van gegevens binnen de organisatie	3,4	1,0
digitale duurzaamheid	3,5	1,0
onafhankelijkheid van verkopers / leveranciers	3,6	0,9

Nadelen van Open Source Software	Gemiddeld	Std. afwijking
kosten van uitvoering	3,1	0,9

(n = 206)

Verklaring: Volgens de schaal gebruikt in tabel 16, staan gemiddelde waarden dichtbij 1 voor een sterk meningsverschil, gemiddelde waarden dichtbij 2 voor een meningsverschil, gemiddelde waarden dichtbij 3 voor een neutrale positie, gemiddelde waarden dichtbij 4 voor overeenkomst en gemiddelde waarden dichtbij 5 voor een sterke overeenkomst.

Er zijn een aantal aspecten die een toename van het gebruik van open standaarden zouden kunnen belemmeren. Ondanks dat de resultaten van de 1-meting aantonen dat de kennis inzake open standaarden in zeer korte tijd aanzienlijk is gegroeid, is het voor velen nog steeds onduidelijk wat een open standaard is. Een ander obstakel zou kunnen zijn dat voor veel toepassingen geen open standaarden bestaan. En daarnaast dat er te veel open standaarden zijn en het moeilijk is te bepalen welke bruikbaar zijn en welke niet. Bovendien is het vaak gecompliceerd of zelfs onmogelijk voor een IT manager om te checken of een open standaard op de correcte manier is geïmplementeerd in de software die hij wil aanschaffen. Tenslotte, een obstakel voor een uitgebreider gebruik van open standaarden zou kunnen bestaan in het feit dat veel verkopers / leveranciers geen open standaarden gebruiken.

We vroegen de ondervraagden, voor elk van deze punten, in hoeverre het hen belemmerde voor wat betreft hun beslissingen inzake open standaarden (zie tabel 18). Het is duidelijk dat onzekerheid over het feit of een standaard als open of gesloten is niet als een serieus probleem wordt gezien, wat overeenkomt met onze eerdere bevindingen. Echter, volgens de perceptie van de ondervraagden zijn de hoofdbelemmeringen voor open standaarden duidelijk dat open standaarden niet worden gebruikt door veel verkopers / leveranciers en voor veel toepassingen geen open standaarden bestaan.

Tabel 18: Belemmeringen voor “Open Standaarden”

Belemmeringen voor Open Standaarden	geen belemmering	belemmering	grote belemmering	weet niet
niet duidelijk wat een open standaard is	29,1	59,7	8,3	2,9
voor veel toepassingen bestaan geen open standaarden	15,0	41,3	40,3	3,4
er zijn teveel open standaarden waarvan het onduidelijk is welke bruikbaar zijn	24,3	52,9	19,9	2,9
de correcte uitvoering van open standaarden is moeilijk te checken in software	16,0	50,5	29,1	4,4
veel verkopers / leveranciers gebruiken geen open standaarden	7,8	42,2	46,1	3,9

(n = 206)

Tabel 19 toont de gemiddelde waarden en de standaard afwijking van de antwoorden. Daarbij geldt hoe hoger de gemiddelde waarde, hoe sterker het punt wordt gezien als een probleem voor het toepassen van open standaarden. De vijf punten zijn gesorteerd naar gemiddelde waarde en vertegenwoordigen een orde van belemmering overeenkomstig hun respectievelijke kracht en beginnend met de zwakste.

Tabel 19: Belemmeringen voor “Open Standards” – Gemiddelde Waarde en Standaard

Afwijking

Belemmeringen voor Open Standaarden	Gemiddeld	Std. afwijking
niet duidelijk wat een open standaard is	1,78	0,58
er zijn teveel open standaarden waarvan het onduidelijk is welke bruikbaar zijn	1,95	0,68
de correcte uitvoering van open standaarden is moeilijk te checken in software	2,14	0,68
voor veel toepassingen bestaan geen open standaarden	2,26	0,71
veel verkopers / leveranciers gebruiken geen open standaarden	2,40	0,64

(n = 206)

Verklaring: Gemiddelde waarden kunnen variëren van 1 tot 3 waarbij 1 “ geen belemmering” betekent, 2 betekent “belemmering”, en 3 betekent “grote belemmering”.

7. Bekendheid met het Programma OSOSS

Het Programma OSOSS heeft de taak om IT-managers in de publieke sector te informeren inzake open standaarden en open source software en hen te helpen met hun problemen door middel van advies en praktische ondersteuning. Het is daarom van belang te weten in welke mate het Programma OSOSS bekend is binnen de doelgroep, en hoe het wordt gezien en gewaardeerd binnen deze groep. De 1-meting bood derhalve een goede gelegenheid om de effectiviteit van het programma te meten.

14,6 procent van de ondervraagden van de OSOSS-1-meting verklaarden dat zij een goede kennis hadden van het Programma OSOSS, terwijl 37,9 procent claimde enige kennis over het programma te bezitten. Aldus, kent momenteel meer dan de helft van de ondervraagden het programma. Dit betekent een toename ten opzichte van vorig jaar met 12,5 procentpunt. Dit leidt tot de conclusie dat het Programma OSOSS in nog geen twee jaar tijd binnen de doelgroep een bekend merk is geworden.

Tabel 20 geeft een gedifferentieerd beeld van de kennis van het Programma OSOSS door haar verschillende activiteiten en diensten te onderscheiden. Het illustreert dat het programma in het algemeen en haar website het meest bekend zijn, terwijl de meer complexe producten en diensten, die niet zo eenvoudig kunnen worden gedistribueerd, in mindere mate bekend zijn.

Tabel 20: Bekendheid met het Programma OSOSS

Bekend met het Programma OSOSS	goede kennis	enige kennis	onbekend	weet niet
in het algemeen	14,6	37,9	46,0	1,5
website	13,1	36,4	48,1	2,4
demo cd	6,3	17,0	74,8	1,9
voorbeelden en best practices	3,4	30,1	63,6	2,9
persoonlijk advies	3,4	8,3	85,9	2,4
canos	2,4	3,4	91,8	2,4
uitwisseling platform	1,0	13,6	83,5	1,9
handboeken	1,0	15,5	81,1	2,4

(n = 206)

Een onderscheiding naar type organisatie toonde geen significante samenhang tussen het type organisatie en de kennis van de onderdelen van het Programma OSOSS. Echter, sommige opmerkingen zijn het waard hier te worden besproken, aangezien ze zouden wijzen op enkele nuttige punten om de toekomstige activiteiten programma's te benadrukken. Vertrouwdheid met het programma in het algemeen, met haar website, met de CANOS website en met de demo-CD is het meest besproken onder ministeries en / of gemeenten, daarentegen tonen waterschappen, publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties en ZBOs een zeer geringe mate van kennis van deze componenten. Voorbeelden en best practices zijn echter het meest bekend onder de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie, terwijl ministeries, waterschappen en ZBOs de geringste mate van kennis van dit product tonen. Het uitwisselingsplatform en de handboeken van het Programma OSOSS genieten enige bekendheid onder de gemeenten en publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties, maar over het algemeen blijkt de kennis van deze onderdelen van het Programma OSOSS onder de Nederlandse overheden gering. Tenslotte, persoonlijk advies is zeer bekend binnen de ministeries, terwijl waterschappen en ZBOs de meest geringe mate van kennis op dit gebied tonen. De algemene indruk is dat het programma in het algemeen en die producten die zijn bedoeld om het Programma OSOSS te promoten goed worden begrepen door gemeenten

en ministeries, terwijl meer praktische producten en diensten van het Programma OSOSS beter bekend zijn bij publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties en gemeenten. Een uitzondering op deze waarneming wordt geleverd door het individuele advies dat wordt aangeboden door het Programma OSOSS. Over het algemeen blijkt dat gemeenten en ministeries het best geïnformeerd zijn over het programma, terwijl vooral waterschappen, publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties en ZBO's doelgroepen zijn om activiteiten ten behoeve van publiciteit van het programma verder te ontwikkelen.

Verondersteld wordt dat gebruikers van open source software een ander begrip of houding hebben ten aanzien het Programma OSOSS dan niet-gebruikers. Tabel 21 illustreert de vertrouwdeheid met het Programma OSOSS voor de twee verschillende groepen.²³ Zoals verwacht is het Programma OSOSS beter bekend bij gebruikers van open source software dan bij niet-gebruikers. Met uitzondering van het uitwisselingsplatform, zijn de verschillen tussen de twee groepen met betrekking tot de producten en diensten van het Programma OSOSS zeer significant. Deze verschillen worden aldus voor een groot deel veroorzaakt door het al dan niet gebruiken van open source software. Dit bevestigt onze eerdere conclusie dat mensen in contact brengen met open source software en open standaarden een veelbelovend middel is om hun gebruik te verhogen. Het meest opvallend in deze context is dat de CANOS website compleet onbekend is en dat individueel advies en handboeken vrijwel geheel onbekend zijn bij de niet-gebruikers.

²³Een onderscheid tussen gebruikers en niet gebruikers van open standaarden is onmogelijk omdat alle ondervraagden open standaarden gebruiken.

Tabel 21: Bekendheid met het OSOSS Programma door Gebruikers en Niet-gebruikers van “Open Source” – Gemiddelde Waarden en Standaard Afwijkingen

Bekend met het Programma OSOSS	Gebruikers van Open Source		Niet-gebruikers	
	Gemiddeld	Std. afwijking	Gemiddeld	Std. afwijking
in het algemeen	2.17***	0.74	2.47***	0.66
website	2.24**	0.74	2.47**	0.65
voorbeelden en best practices	2.52**	0.6	2.72**	0.48
demo cd	2.59***	0.64	2.81***	0.5
handboeken	2.74***	0.48	2.91***	0.29
persoonlijk advies	2.77**	0.56	2.93**	0.26
uitwisseling platform	2,82	0.43	2.86	0.35
canos	2.84***	0.48	3.00***	0.00

(n = 206)

Verklaring: Gemiddelde waarden variëren van 1 tot 3 waarbij 1 “goede kennis” betekent, 2 betekent “enige kennis, en 3 betekent “onbekend”.

* = $p < 0.1$ (Mann-Whitney U-test) ** = $p < 0.05$ (Mann-Whitney U-test) *** = $p < 0.01$ (Mann-Whitney U-test)

De mate van kennis zegt niet veel over de kwaliteit van de diensten en producten die worden aangeboden door het Programma OSOSS. We hebben daarom ook aan de ondervraagden gevraagd om een schaal van 10 punten te gebruiken om de waardering van de verschillende aanbiedingen van het Programma OSOSS te kunnen meten., waarbij 1 voor “slechte kwaliteit” en 10 voor “uitstekende kwaliteit” staat. De resultaten worden weergegeven in tabel 22, die een zeer positieve waardering voor het Programma OSOSS van de ondervraagden vertoont.

Tabel 22: Beoordeling van het Programma OSOSS

Beoordeling van het programma OSOSS ...	n =	Gemiddeld	Std. afwijking
website	76	7.1	1.3
in het algemeen	88	7,0	1.5
voorbeelden en best practices	52	7,0	1.3
demo-CD	39	5,9	2.3
handboeken	25	5,7	2.5
persoonlijk advies	23	5,2	2.7
uitwisseling platform	26	5,1	2.5
canos	17	4,7	2.9

Verklaring: Gemiddelde waarden variëren van 1 tot 10, waarbij 1 “slechte kwaliteit” betekent, en 10 betekent “uitstekende kwaliteit”.

Zoals aangegeven door het aantal ondervraagden, is de beoordeling van de kwaliteit van het Programma OSOSS uitgevoerd door een kleinere groep (steekproef), die meer bekend is met de producten en diensten van het programma dan de andere ondervraagden. De website, het programma in het algemeen en de voorbeelden en best practices kregen een zeer goede waardering. Terwijl andere producten en diensten een gemiddelde waardering kregen, alleen de CANOS website krijgt een gemiddelde beneden 5.

Als we alleen diegenen beschouwen die verklaarden dat zij een goede kennis van het Programma OSOSS in het algemeen bezitten, om de resultaten van deze steekproef van “experts” te kunnen beoordelen, dan wordt de waardering van het programma zelfs nog beter, zoals aangetoond in tabel 23. Het is opmerkelijk dat experts, in tegenstelling tot alle ondervraagden, het programma over het algemeen meer waarderen dan de website, en het persoonlijke advies meer dan de

handboeken. Deze vaststelling onderschrijft opnieuw de grote competentie die wordt toegeschreven aan het Programma OSOSS en zijn vertegenwoordigers.

Tabel 23: Beoordeling van het Programma OSOSS door diegenen die een goede kennis bezitten van het Programma in het algemeen

Beoordeling van het programma OSOSS ...	n =	Gemiddeld	Std. afwijking
website	26	7.9	1.5
in het algemeen	25	7.6	1.3
vorbeelden en best practices	18	7.5	1.3
demo-CD	15	6.5	2.3
handboeken	10	6.5	2.7
persoonlijk advies	9	5.9	2.5
uitwisseling platform	9	5.8	2.5
canos	9	5.7	2.9

Verklaring: Gemiddelde waarden variëren van 1 tot 10, waarbij 1 "slechte kwaliteit" betekent, en 10 betekent "uitstekende kwaliteit".

Tabel 24 onderscheidt de waardering van de verschillende componenten van het Programma OSOSS door gebruikers en niet-gebruikers van open source software.

Tabel 24: Beoordeling van het Programma OSOSS door Gebruikers en Niet-gebruikers van “Open Source Software”

Beoordeling van het programma OSOSS ...	Gebruikers van Open Source		Niet-gebruikers	
	Gemiddeld	Std. afwijking	Gemiddeld	Std. afwijking
website	7.3	1.0	6.6	1.8
in het algemeen	7.3**	1.2	6.5**	1.8
voorbeelden en best practices	7.2	1.1	6.4	1.7
demo cd	6.2	2.0	5.3	3.0
handboeken	6.2	2.1	4.6	3.2
persoonlijk advies	6.1**	2.3	3.0**	2.5
uitwisseling platform	5.6	2.6	4.5	2.5
canos	5.1**	2.4	1.6**	0.9

(n = 206)

Verklaring: Gemiddelde waarden variëren van 1 tot 10, waarbij 1 "slechte kwaliteit" betekent, en 10 betekent "uitstekende kwaliteit".

* = $p < 0.1$ (Mann-Whitney U-test)

** = $p < 0.05$ (Mann-Whitney U-test)

*** = $p < 0.01$ (Mann-Whitney U-test)

In lijn met eerdere bevindingen zien we dat gebruikers het programma hoger waarderen dan niet-gebruikers. Alleen verschillen met betrekking tot het programma in het algemeen, de CANOS website en persoonlijk advies bleek statistisch significant. In deze gebieden lijken verdere activiteiten van het programma OSOSS daarom in ieder geval zinvol.

8. De Rol van de Overheid in open standaarden en open source software

Hoewel het aantal personen dat een rol ziet voor de overheid op het gebied van open standaarden en open source software software in publieke informatie verwerking al hoog was in het onderzoek van 2003 (79%) was het zelfs nog hoger in het 2004 onderzoek (86%).

We vroegen de ondervragden om vier verschillende overheidsactiviteiten op volgorde van relatieve belangrijkheid op een rij te zetten op het gebied van open standaarden. Zoals weergegeven in tabel 25, kozen de ondervraagden voor de ondersteuning van het gebruik en het verhogen van de bekendheid van open standaarden, terwijl ze het niet eens zijn met overheidsactiviteiten die zich alleen richten op het verstrekken van meer informatie. Het voorstel dat de overheid het gebruik van open standaarden zou moeten verplichten werd grotendeels afgewezen door de ondervraagden.

Tabel 25: Overheidsactiviteiten op het Gebied van Open Standaarden

De overheid moet	Aandeel (%) uitspraak "meest belangrijk" ("1" op de schaal)	Aandeel (%) uitspraak "minst belangrijk" ("4" op de schaal)	Gemiddeld	Standaard afwijking
mensen meer bewust maken van open standaarden	37.9	6.2	1.95	0.91
het gebruik van open standaarden ondersteunen	42.1	3.7	1.81	0.83
meer informatie over open standaarden verstrekken	7.2	20.4	2.89	0.81
publieke besturen verplichten om de open standaarden te gebruiken	16.2	67.5	3.25	1.17

(n = 206)

Verklaring: gemiddelde waarden variëren van 1 tot 4, waarbij 1 "meest belangrijk" betekent, 2 "tweede keus in belangrijkheid", 3 "derde keus in belangrijkheid" en 4 "minst belangrijk". Aldus, hoe lager het gemiddelde, des te belangrijker een activiteit gemiddeld.

De resultaten voor wat betreft overheidsactiviteiten op het gebied van open source software, lijken sterk op het beeld dat is geschetst met betrekking tot open standaarden. Het bewustmaken van en de ondersteuning in het gebruik van open source software worden behoorlijk belangrijk

geacht, terwijl pure informatie activiteiten als vrij onbelangrijk worden ervaren en een verplichting door de publieke besturen om open source software te gaan gebruiken wordt verworpen (zie tabel 26).

Tabel 26: Overheidsactiviteiten op het Gebied van “Open Source” Software

De overheid moet	Aandeel (%) uitspraak "meest belangrijk" ("1" op de schaal)	Aandeel (%) uitspraak "minst belangrijk" ("4" op de schaal)	Gemiddeld	Standaard afwijking
mensen meer bewust maken van open source software	43.1	2.5	1.73	0.76
het gebruik van open source software ondersteunen	41.1	2.5	1.84	0.83
meer informatie over open source software verstrekken	10.4	10.4	2.71	0.79
publieke besturen verplichten om de open source software te gebruiken	7.3	84.0	3.67	0.84

(n = 206)

Verklaring: gemiddelde waarden variëren van 1 tot 4, waarbij 1 "meest belangrijk" betekent, 2 "tweede keus in belangrijkheid", 3 "derde keus in belangrijkheid" en 4 "minst belangrijk". Aldus, hoe lager het gemiddelde, des te belangrijker een activiteit gemiddeld.

Interessant is dat er geen significante verschillen zijn in de beoordeling van de belangrijkheid van de verschillende overheidsactiviteiten tussen gebruikers en niet-gebruikers van open source software. De afmeting van de IT afdelingen speelt gedeeltelijk een rol in de ervaring van belangrijkheid van de verschillende overheidsactiviteiten, alhoewel het beeld vrij onduidelijk is in de verschillende klassen. Over het algemeen genomen, lijken de kleine IT afdelingen het bewust maken van open standaarden en open source software software belangrijker te vinden dan IT afdelingen met 11 – 30 werknemers.²⁴ Het ondersteunen van het gebruik van open standaarden lijkt belangrijker te worden gevonden door grote IT afdelingen (11-30 werknemers) dan voor kleine IT afdelingen (1 – 2 werknemers). Organisaties met slechts een klein aantal PC's en laptops beweren vaker dan organisaties met meer dan 100 PC's en laptops dat het belangrijk zou

²⁴Ofschoon er wat dit betreft geen significant verschil was tussen kleine IT afdelingen en afdelingen met meer dan 30 werknemers.

zijn als de overheid het bewustzijn voor open standaarden en open source software zou bevorderen. Echter, het ondersteunen van het gebruik van open source software werd significant vaker gezien als een belangrijke taak van de overheid door bedrijven met 301 – 1000 PC's vergeleken met organisaties met slechts 1 – 30 PC's. De omvang van het IT budget 2004 toonde geen significante impact op het profiel of de belangrijkheid van de verschillende overheidsactiviteiten; en hetzelfde geldt voor het deel van softwarelicenties in het totale IT budget.

Tabel 27: Belang van Expertise Centra inzake “Open Standaarden” en “Open Source” Software na 2005

	Belang van expertisecentra inzake ...	
	Open Standaarden	Open Source Software
	Procent	
zeer belangrijk	29,6	19,4
belangrijk	37,9	36,9
neutraal	23,8	34,5
onbelangrijk	3,9	4,9
zeer onbelangrijk	2,4	2,4
geen mening	2,4	1,9
Totaal	100,0	100,0

(n = 206)

Tenslotte, werd de ondervraagden gevraagd hoe belangrijk zij het opzetten van een expertise centrum inzake open standaarden en een expertise centrum inzake open source software door de overheid na 2005, zouden vinden. Deze vraag werd mede gesteld omdat het huidige Programma OSOSS loopt tot en met 2005. Tabel 27 toont dat dit voorstel wordt verwelkomd door de Nederlandse overheden, aangezien meer dan 50%, dit initiatief zeer belangrijk dan wel

belangrijk vindt.

Een groot deel van de respondenten vindt een expertise centrum op het gebied van open source software belangrijk, terwijl een nog groter deel aangeeft een expertise centrum voor open standaarden belangrijk te vinden. Tenslotte is het opmerkelijk dat een aanzienlijk deel van de ondervraagden een neutrale positie innemen, terwijl het deel van diegenen die deze initiatieven niet belangrijk vinden min of meer kan worden verwaarloosd.

9. Conclusies

De OSOSS 1-meting heeft duidelijk gemaakt dat er een trend is in de richting van een toenemend gebruik van open source software en open standaarden binnen de Nederlandse overheid. Deze trend wordt gedreven door een sterke behoefte aan interoperabiliteit tussen ICT-systemen en een nog steeds als te groot ervaren afhankelijkheid van softwareleveranciers.

Als we het specifiek hebben over open source software dan is er nog veel potentie voor een toenemend gebruik van open source software in de toekomst. Dit wordt onder andere ingegeven door het feit dat voor open source software met name op de desktop nog enorme groeikansen liggen. Hoewel open source software op servers al een duidelijke, gestaag groeiende positie heeft verworven, liggen ook hier kansen. Daarbij is bijvoorbeeld van belang dat het Unix besturingssystemen een aanzienlijke marktaandeel heeft binnen de Nederlandse overheid. Unix heeft namelijk veel overeenkomsten met Linux en dit kan besluitvorming inzake een toenemend gebruik van open source software vergemakkelijken. Een derde factor die de trend naar een toenemend gebruik van open source software ondersteunt is het feit dat overheden aangeven dat veel maatwerk nodig is om software na aankoop aan te passen aan de eigen eisen en wensen. Overheden verwachten dat open source software deze behoefte aan maatwerk kan ondersteunen. Ook is er een opvallend groot aantal overheidsorganisaties dat aangeeft maatwerksoftware te hebben ontwikkeld die best als open source software zou kunnen worden gedeeld.

Terwijl gebruikers van open source software overtuigd zijn van de voordelen, bestaat er nog terughoudendheid onder de niet-gebruikers. Toekomstige initiatieven om het gebruik van open source software te versterken zouden dan ook gericht moeten zijn op het wegnemen van het wantrouwen ten aanzien van de voordelen van open source software en de angst voor de kosten die een migratie naar open source software met zich meebrengt. Deze conclusie kan worden getrokken doordat voor veel organisaties het hoofdobstakel voor het gebruik van open source

software eenvoudigweg is gelegen in het feit ze niet weten hoe het werkt. Daarom kunnen praktijkvoorbeelden, ondersteund door controleerbare kostencalculaties, een effectief middel zijn om het gebruik van open source software in de toekomst te verhogen.

Voor wat betreft open standaarden toont deze 1-meting een sterk gegroeid bewustzijn tussen 2003 en 2004. Zoals in de 0-meting, gaven de ondervraagden aan dat zij meer geïnteresseerd zijn in open standaarden dan in “open source software”, wat zeker samenhangt met hun behoefte aan meer interoperabiliteit tussen informatiesystemen.

De grootste drijvende kracht voor open standaarden is duidelijk de wens voor verbeterde gegevensuitwisseling. In tegenstelling tot “open source software”, waar gebruik en niet-gebruik sterk afhangen van de keuzes van van overheidsorganisatie zelf, ligt dit bij open standaarden anders. Volgens de respondenten is een keuze voor open standaarden niet altijd mogelijk omdat veel softwareleveranciers geen open standaarden gebruiken en dat veel software toepassingen geen open standaarden ondersteunen. Echter, zodra de vraag van de klant sterk genoeg is zullen softwareleveranciers wel gedwongen zijn open standaarden op de juiste wijze te implementeren. Daarom zou de strategie met betrekking tot open standaarden ook gericht moeten zijn op het bundelen van de vraagzijde.

Een derde punt dat kan worden bevestigd met dit onderzoek is het effect van het Programma OSOSS op het gebruik en de houding ten aanzien van open standaarden en open source software binnen de Nederlandse overheid. Een positieve waardering van het programma en veel van haar producten en diensten is een duidelijke aanwijzing hiervoor en het verklaart voor een groot deel het gegroeide bewustzijn van open standaarden binnen slechts één jaar. De ondervraagden schreven het programma en haar vertegenwoordigers een grote deskundigheid toe. Een groot deel van het huidige succes van het programma lijkt te danken aan zijn acceptatie en gebruik binnen ministeries en gemeenten. Een toekomstig doel zou derhalve kunnen zijn om de aandacht van het

programma ook te richten op andere overheidsorganisaties. Een expertisecentrum op het gebied van open standaarden en open source software – hetgeen door een ruime meerderheid van de ondervraagden belangrijk wordt geacht – kan mogelijk een belangrijke stap in die richting vormen.

Tenslotte, de overheid wordt algemeen gezien als een strategische en belangrijke actor op het gebied van open source software en open standaarden. IT-functionarissen bij Nederlandse overheidsorganisaties vertrouwen erop dat de centrale overheid hen kan ondersteunen bij het gebruik van open standaarden en open source software. Zolang zij meer doet dan alleen algemene informatieverschaffing en kan voorzien in concrete ondersteuning en vooral niet overgaat tot het verplicht stellen van open source software en open standaarden, zal dit vertrouwen in de toekomst aanhouden.

Vragenlijst 1- meting

I. Open Source Software

1. Gebruikt u open source software in uw organisatie?

Ja, wij gebruiken open source software	☐	1
Nee, wij gebruiken geen open source software	☐	2
Ik weet het niet	☐	9

- a) Indien uw antwoord 'Ja' is:** In welke situatie(s) herkent u uw organisatie het meest?
(**N.B.:** meerdere antwoorden zijn mogelijk)

Op de desktop maken wij (vrijwel) geheel gebruik van open source software.	☐
Op de desktop maken wij gedeeltelijk gebruik van open source software.	☐
Op de servers maken wij (vrijwel) geheel gebruik van open source software.	☐
Op de servers maken wij gedeeltelijk gebruik van open source software.	☐
Wij experimenteren in pilots met open source software.	☐

2. Welke van de onderstaande software systemen worden binnen uw organisatie gebruikt?
-
- (
- N.B.:**
- meerdere antwoorden zijn mogelijk)

Apache	☐	1	KDE	☐	1
GNOME	☐	1	Mozilla / Firefox	☐	1
Linux	☐	1	OpenOffice.org	☐	1
MySQL	☐	1	PHP	☐	1
Perl	☐	1	Squid	☐	1
Samba	☐	1	Zope / MMBase / Typo3	☐	1
BSD	☐	1			

3. Welke besturingssystemen zijn de basis van uw ICT-systeem?

Windows NT	☐	1	BEOS	☐	1
Windows 2000	☐	1	BSD	☐	1
Windows XP	☐	1	NETWARE	☐	1
MacOS	☐	1	SOLARIS	☐	1
Linux	☐	1	Anders	☐	1
UNIX	☐	6	Ik weet het niet	☐	9

4. Zou u het zinvol vinden het aandeel aan open source software binnen uw organisatie uit te breiden?

Ja	☐	1
Nee	☐	2
Ik weet het niet	☐	9

a) Indien uw antwoord 'Ja' is:

Wat zou u prefereren op de lange termijn: sommige proprietary software componenten vervangen door open source software of alle proprietary software componenten vervangen door open source software?

Sommige componenten vervangen	☐	1
Alle componenten vervangen	☐	2
Ik weet het niet	☐	9

5. Zou het naar uw mening een wezenlijke verbetering zijn voor uw ICT-afdeling om toegang te hebben tot de broncode van de software die u gebruikt?

Ja	☐	1
Nee	☐	2
Ik weet het niet	☐	9

6. Bent u het eens of oneens met de onderstaande stellingen over open source software?

Stelling	Ze er mee eens	Mee eens	Neutraal	Mee oneens	Ze er mee oneens
a) Open source software is gemakkelijker in gebruik dan proprietary software.	[]	[]	[]	[]	[]
b) Open source software is gemakkelijker aan te passen dan proprietary software.	[]	[]	[]	[]	[]
c) Open source software is betrouwbaarder dan proprietary software.	[]	[]	[]	[]	[]
d) Je kunt open source en gesloten source goed samen gebruiken.	[]	[]	[]	[]	[]
e) Als open source software alleen toegang tot de broncode zou verschaffen maar niet goedkoper zou zijn dan proprietary software, zou mijn organisatie deze niet gebruiken.	[]	[]	[]	[]	[]
f) Het is te moeilijk voor mijn organisatie om bedrijven te vinden die technische ondersteuning bieden voor open source software.	[]	[]	[]	[]	[]
g) De overgang naar open source is alleen zinvol als andere organisaties zoals de onze dat <i>eerst</i> doen.	[]	[]	[]	[]	[]
h) Het opleiden van mensen binnen onze organisatie in het gebruiken van open source software is te duur of tijdrovend.	[]	[]	[]	[]	[]

7. Heeft uw organisatie wel eens een bijdrage geleverd (d.w.z. broncode geleverd) of opdrachtnemers laten bijdragen aan een open source project?

Ja []
Nee []
Ik weet het niet []

8. Beschikt uw organisatie over eigen software (d.w.z. dat de intellectuele eigendomsrechten bij uw organisatie liggen), waarvan het mogelijk interessant is om deze als open source te delen met andere organisaties?

Ja []
Nee []
Ik weet het niet []

II. Open Standaarden

9. Tot voor kort bestond er geen algemene, **officiële definitie** voor “open standaarden”. Het was daardoor niet duidelijk wat onder het begrip open standaard werd verstaan. Om meer duidelijkheid te creëren heeft het programma OSSOS een definitie voor open standaarden opgesteld. Deze definitie wordt inmiddels breed gedragen. De Europese Commissie hangt bijvoorbeeld de definitie van het programma OSOSS aan. Desondanks blijkt in de praktijk dat het voor ICT-managers lang niet altijd duidelijk is of bepaalde standaarden open of gesloten zijn.

Graag vernemen we van u welke van de hieronder genoemde standaarden naar uw idee open standaarden zijn, en welke gesloten (“proprietary”) standaarden zijn. **Laat het hokje leeg als u het niet weet.** Wordt de genoemde standaard binnen uw organisatie gebruikt, kruis dan in een van de laatste twee kolommen het hokje aan dat weergeeft hoe vaak.

#	Naam	Soort	Deze standaard is naar mijn idee:		Onze organisatie gebruikt deze standaard:		
			Open	Gesloten	Vaak	Zelden	Niet
1	DOC, XLS	Office documenten	[]	[]	[]	[]	[]
2	SXW, SXC	Office documenten	[]	[]	[]	[]	[]
3	PDF	Documenten	[]	[]	[]	[]	[]
4	GIF	Grafisch, afbeeldingen	[]	[]	[]	[]	[]
5	PNG	Grafisch, afbeeldingen	[]	[]	[]	[]	[]
6	MAPI	Emailprotocol	[]	[]	[]	[]	[]
7	POP3, IMAP	Emailprotocol	[]	[]	[]	[]	[]
8	XML	Uitwisseling van data	[]	[]	[]	[]	[]
9	XBRL	Uitwisseling van financiële rapportages	[]	[]	[]	[]	[]
10	LDAP	Directory service queries	[]	[]	[]	[]	[]
11	SSL	Veilig transacties over het internet	[]	[]	[]	[]	[]
12	HTML	Web-scriptingtaal	[]	[]	[]	[]	[]

10. In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen over open standaarden?

#	Stelling	Zeer mee oneens	Mee oneens	Neutraal	Mee eens	Zeer mee eens
a	Open standaarden maken het gemakkelijker gegevens uit te wisselen met andere organisaties.	[]	[]	[]	[]	[]
b	Open standaarden maken het gemakkelijker gegevens uit te wisselen binnen onze organisatie.	[]	[]	[]	[]	[]
c	Open standaarden bevorderen digitale duurzaamheid.	[]	[]	[]	[]	[]
d	De implementatie van open standaarden binnen onze organisatie is duur.	[]	[]	[]	[]	[]
e	Het vasthouden aan open standaarden maakt onze organisatie minder afhankelijk van de leverancier.	[]	[]	[]	[]	[]

11. Zou u het zinvol vinden het gebruik van open standaarden binnen uw organisatie uit te breiden?

Ja []

Nee []

12. Hieronder wordt een aantal mogelijke knelpunten voor het toepassen van open standaarden genoemd. In welke mate vormen deze voor uw organisatie een belemmering om open standaarden toe te passen?

#	Mogelijke knelpunten	Geen belemmering	Enigszins een belemmering	Grote belemmering
a	Het is onduidelijk wat een open standaard is.	[]	[]	[]
b	Voor belangrijke toepassingsgebieden bestaan geen goede open standaarden.	[]	[]	[]
c	Er zijn zoveel open standaarden, dat het onduidelijk is welke bruikbaar zijn.	[]	[]	[]
d	Het is moeilijk controleerbaar of open standaarden correct zijn geïmplementeerd in de aan te schaffen software.	[]	[]	[]
e	Veel softwareleveranciers maken geen gebruik van open standaarden.	[]	[]	[]

III. Algemeen

13. Hoe koopt u meestal uw software: samen met de hardware of afzonderlijk?

Samen met de hardware	☐
Afzonderlijk	☐
Beide in gelijke mate	☐
Ik weet het niet	☐

14. Wat is bij de aanschaf van software belangrijker voor u: dat de nieuwe software compatibel is met andere softwareproducten van dezelfde productenfamilie die u al in gebruik heeft, of dat de nieuwe software compatibel is met software van andere producenten en productenfamilies, zodat het onafhankelijk van de systeemvereisten van uw ICT-infrastructuur gebruikt kan worden.

Dat de nieuwe software compatibel is met andere software van dezelfde productenfamilie.	☐	1
Dat de nieuwe software compatibel is met andere software van andere producenten en andere productenfamilies.	☐	2
Ik weet het niet.	☐	9

15. Wie binnen uw organisatie neemt de beslissingen betreffende de aankoop van software, de ICT manager (uzelf), de gebruikers, de financiële dienst, ander management of externe consultants?

(**N.B.:** niet meer dan 2 antwoorden geven, rangschik uw antwoorden door een '1' toe te kennen voor het meeste belangrijke en een '2' voor het tweede belangrijkste antwoord!)

ICT Manager (uzelf)	☐
Gebruikers	☐
De financiële dienst of afdeling	☐
Het hoofd van de afdeling of ander hoger management	☐
Externe consultants	☐
Andere(n)	☐
Ik weet het niet	☐

16. Van hoeveel leveranciers koopt u meestal software voor uw organisatie?

- Antwoord: _____ (nummer)
Ik weet het niet 9999

17. Is uw organisatie volgens u te afhankelijk van uw leveranciers?

Ja	☐	1
Nee	☐	2
Ik weet het niet	☐	9

18. Hoe vaak moet u software aanpassen nadat u deze heeft gekocht en geïmplementeerd in uw ICT-systeem?

Nooit	☐	1
Soms	☐	2
Regelmatig	☐	3
Vaak	☐	4
Heel vaak	☐	5
Ik weet het niet	☐	9

19. In welke mate maakt u gebruik van de diensten van externe leveranciers voor het onderhouden van software?

Nooit	☐	1
Soms	☐	2
Regelmatig	☐	3
Vaak	☐	4
Heel vaak	☐	5
Ik weet het niet	☐	9

20. Hoe groot is het ICT-budget van uw organisatie in 2004?

Ongeveer _____ EUR
Ik beschik niet over dit cijfer

21. Wat is gemiddeld genomen het aandeel van licentiekosten (fees) voor software in uw ICT-budget?

Ongeveer _____ %
Ik beschik niet over dit cijfer

22. Vindt u dit licentie-aandeel te hoog, redelijk, of te laag?

Te hoog	☐	1
Redelijk	☐	2
Te laag	☐	3
Ik weet het niet	☐	9

23. Denkt u dat het nodig zal zijn de komende twee jaar het softwarebudget binnen uw organisatie te reduceren?

Ja	☐	1
Nee	☐	2
Ik weet het niet	☐	9

OSOSS 1-meting

ID-number: _____

Date: _____

24. Hoeveel mensen werken er op uw ICT-afdeling?

_____ (aantal)
Ik weet het niet []

25. Hoeveel PCs (inclusief laptops) en servers zijn er binnen uw organisatie?

Aantal PCs: _____
Ik weet het niet []

Aantal servers: _____
Ik weet het niet []

IV. Programma OSOSS

26. Hoe goed bent u bekend met programma OSOSS en zijn producten? Indien u het product kent, welke waardering geeft u dan aan het product (schaal 1-10: 1=slecht / 10=goed)?

#		Goed bekend	Redelijk bekend	Onbekend	Waardering (1-10)
a	Programma OSOSS (algemeen)	[]	[]	[]	
b	Website (www.ososs.nl)	[]	[]	[]	
c	CANOS (www.canos.nl)	[]	[]	[]	
d	Voorbeeldprojecten / Best practice beschrijvingen	[]	[]	[]	
e	Open source uitwisselplatform (www.uitwisselplatform.nl)	[]	[]	[]	
f	Handleidingen	[]	[]	[]	
g	Open source Demonstratie-CD	[]	[]	[]	
h	Individuele adviezen van OSOSS	[]	[]	[]	

27. Ziet u een rol voor de overheid weggelegd op het gebied van open source software en/of open standaarden in publieke informatieverwerking?

Ja []

Nee []

Indien uw antwoord 'Ja' is: Rangschik op basis van het relatieve belang de hieronder genoemde activiteiten afzonderlijk voor open standaarden en open source software (1= belangrijkste, 2 = minder belangrijk, enz.)

#	<i>De overheid moet:</i>	Open Standaarden	<i>De overheid moet:</i>	Open source software
a	Mensen meer bewust maken van open standaarden.	[]	Mensen meer bewust maken van open source software	[]
b	Het gebruik van open standaarden bevorderen.	[]	Het gebruik van open source software bevorderen	[]
c	Meer informatie verstrekken door catalogi uit te geven voor open standaarden.	[]	Meer informatie verstrekken door catalogi uit te geven voor open source software	[]
d	Het gebruik van open standaarden verplicht stellen.	[]	Het gebruik van open source software verplicht stellen	[]

28. Het programma OSOSS houdt op na 2005. Geef hieronder aan in hoeverre u het van belang vindt dat de overheid na deze datum een expertisecentrum voor open standaarden en voor open source software heeft?

<i>Expertisecentrum na 2005 op het gebied van:</i>	Heel belangrijk	Belangrijk	Neutraal	Onbelangrijk	Heel onbelangrijk
Open standaarden	[]	[]	[]	[]	[]
Open source software	[]	[]	[]	[]	[]

V. Afronding

29. De informatie die u verstrekt wordt natuurlijk vertrouwelijk behandeld en we zullen deze informatie niet aan personen of organisaties verstrekken buiten ons project team. Zoals u wellicht weet zijn programma OSOSS en de Open Source Observatory van de Europese Commissie bedoeld om de verspreiding en het gebruik aan te moedigen van *best practices*. Daarom willen wij u vragen of uw naam en emailadres door deze organisaties mogen worden gebruikt om u in de toekomst op de hoogte te houden?

Ja 1
Nee 2

30. Wilt u de resultaten van deze enquête toegestuurd krijgen?

Ja 1
Nee 2

Hartelijk dank voor uw medewerking!